

Nr 32.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anslag till hushållningssällskapen för budgetåret 1952/53, m. m.; given Stockholms slott den 11 januari 1952.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF.

Sam. B. Norup.

Propositionens huvudsakliga innehåll.

I propositionen framläggas till en början förslag rörande vissa frågor, som behandlats av 1950 års hushållningssällskapsutredning, nämligen frågorna om grunderna för fördelningen av hushållningssällskapens omkostnadsanslag, ändring av bestämmelserna om ortsbidrag, ändring av bestämmelserna om norrlandsanslaget och utökning av sällskapens med statsbidrag avlönade kontorspersonal.

Beträffande grunderna för fördelningen av hushållningssällskapens omkostnadsanslag föreslås att dessa från och med kalenderåret 1952 skola ändras så, att i stället för det nuvarande grundbeloppet å 15 000 kronor till varje hushållningssällskap skall utgå ett grundbelopp med 5 000 kronor för varje resande statsbidragsavlönad befattningshavare. Norrlandsanslaget föreslås skola omläggas på så sätt, att en del av detta anslag skall tillföras hushållningssällskapens omkostnadsanslag och återstoden upptagas som ett särskilt riksstatsanslag. I fråga om ortsbidragen föreslås, att bestämmelserna om att statsbidrag till vissa verksamhetsgrenar skall utgå endast under förutsättning att ortsbidrag presteras till motsvarande belopp skola slopas. Antalet statsbidragsavlönade kontorsbiträden i sällskapen slutligen föreslås skola ökas med 15. Dessa befattningar avses skola fördelas å sällskapen av Kungl. Maj:t efter förslag från lantbruksstyrelsen.

Vad angår anslagen till hushållningssällskapen för år 1952 föreslås till en början en höjning av avlöningsanslaget med 803 000 kronor. Denna ökning beror så gott som helt på höjningen av det rörliga tillägget. Några nya tjänster ha ej ansetts böra inrättas vid sällskapen, bortsett från de förut nämnda 15 biträdestjänsterna. Omkostnadsanslaget föreslås höjt med 900 000 kronor. Härav representera 400 000 kronor en överföring från norrlandsanslaget och återstoden en uppräknning av det nuvarande anslaget med omkring 15 procent. Slutligen föreslås att återstoden av det hittillsvarande norrlandsanslaget, 600 000 kronor, skall uppföras såsom ett särskilt rikstatsanslag under nionde huvudtiteln, benämnt Bidrag till produktionsbefrämjande åtgärder i Norrland.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 11 januari 1952.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden SKÖLD, DANIELSON, ZETTERBERG, TORSTEN NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, ANDERSSON, LINGMAN, NORUP, HEDLUND, PERSSON, HJALMAR NILSON, LINDELL.

Efter gemensam beredning med cheferna för finans- och civildepartementen anför chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Norup, följande.

I årets statsverksproposition (IX ht p. 84) har Kungl. Maj:t på min hemställan föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1952/53 beräkna till Bidrag till hushållningssällskapen: Avlöningar ett förslagsanslag av 4 120 000 kronor och till Bidrag till hushållningssällskapen: Omkostnader ett reservationsanslag av 3 500 000 kronor.

Jag torde nu få återkomma till dessa anslagsfrågor och vissa därmed sammanhängande problem.

Till en början torde jag få erinra om att min företrädare i ämbetet den 12 maj 1950 med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande tillkallade tre sakkunniga för att verkställa utredning och avgiva förslag angående ändrade grunder för fördelningen av hushållningssällskapens omkostnadsanslag m. m. De sakkunniga voro statssekreteraren i jordbruksdepartementet M. I. C.-H. Nordlander, tillika ordförande, byråchefen i lantbruksstyrelsen E. A. Granström och direktören i Hushållningssällskapens förbund S. J. G. Zachrisson, Stockholm. De sakkunniga, som antagit namnet 1950 års hushållningssällskapsutredning, ha den 13 juni 1951 avgivit betänkande med förslag rörande ändrade grunder för fördelningen av hushållningssällskapens omkostnadsanslag m. m.

Över betänkandet ha efter remiss utlåtanden avgivits av statskontoret, lantbruksstyrelsen, statens jordbruksnämnd, samtliga hushållningssällskap och Hushållningssällskapens förbund, Riksförbundet Landsbygdens folk samt Sveriges lantbruksförbund.

Lantbruksstyrelsen har den 24 augusti 1951 framlagt anslagsäskanden beträffande bidrag till hushållningssällskapen för budgetåret 1952/53. Beträffande avlöningsanslaget har styrelsen hemställt om en ökning med 864 600 kronor till 4 286 600 kronor. Omkostnadsanslaget har av styrelsen upptagits med ett preliminärt beräknat belopp av 4 200 000 kronor. Styrelsen har därvid framhållit, att den hade för avsikt att i sitt yttrande över utredningens förslag lämna en slutgiltig beräkning av sistnämnda anslag.

Sedermera har Hushållningssällskapens förbund i två skrivelser den 2 oktober 1951 hemställt dels att minst en befattning som husdjursinstruktör hos varje hushållningssällskap och ytterligare fyra jordbruksinstruktörsbefattningar skola inrättas, dels att hushållningssällskapens omkostnadsanslag för nästa budgetår skall upptagas med 4 450 000 kronor.

Slutligen torde i detta sammanhang få behandlas en framställning från lantbruksstyrelsen (skr. 21/7 1951) angående statsbidrag för avlönande av en extra tjänsteman hos Västernorrlands läns hushållningssällskap. Över framställningen har statskontoret avgivit yttrande den 5 september 1951.

Innan jag ingår på själva anslagsfrågorna torde jag först få upptaga till behandling de förslag som 1950 års hushållningssällskapsutredning framlagt.

Hushållningssällskapsutredningens förslag och yttrandena däröver.

A. Huvuddragen av förslaget.

Utredningens förslag. Utredningens uppdrag har omfattat i huvudsak fyra uppgifter, nämligen *dels* frågan om en ändring av de grunder, som nu gälla beträffande fördelningen av hushållningssällskapens omkostnadsanslag, *dels* frågan vilken belastning de s. k. ortsbidragen utgöra för hushållningssällskapen samt vad ett slopande av dessa bidrag skulle få för inverkan på sällskapens behov av bidrag av statsmedel och på grunderna för fördelningen av omkostnadsanslaget, *dels* spørsmålet om lämpligheten av att inarbeta de s. k. norrlandsbidragen i sistnämnda anslag och *dels* slutligen frågan om en utvidgning av den med statsbidrag avlönade kontorspersonalen hos sällskapen. Däremot har utredningen ej haft att ingå på frågan om storleken i och för sig av det statliga omkostnadsanslag, som bör utgå till sällskapen.

I fråga om *grunderna för fördelningen av hushållningssällskapens omkostnadsanslag* föreslår utredningen att i stället för det nuvarande grundbeloppet å 15 000 kronor till varje hushållningssällskap skall utgå ett grundbelopp med 5 000 kronor för varje resande statsbidragsavlönad befattningshavare. Om antalet dylika befattningshavare ökas, bör detta föranleda en motsvarande ökning av omkostnadsanslaget.

Den del av omkostnadsanslaget, som återstår sedan nyssnämnda grundbelopp utgått, bör enligt utredningens förslag fördelas efter samma grunder som nu gälla, med allenast en mindre av tekniska skäl föranledd jämkning.

De nya fördelningsgrunderna föreslås skola tillämpas från och med kalenderåret 1952.

I fråga om *ortsbidragen* påvisas i betänkandet att en höjning av statsbidragen till speciella verksamhetsgrenar, som företages i syfte att minska eller borttaga ortsbidragen, får helt andra verkningar för de enskilda sällskapen än en höjning av det allmänna omkostnadsanslaget med motsvarande belopp. Med hänsyn härtill uttalar utredningen att en höjning av statsbidragen och en däremot svarande minskning av ortsbidragen icke lämpligen

bör komma i fråga, därest man främst åsyftar att åstadkomma en generell förstärkning av hushållningssällskapens ekonomiska resurser, utan att man i så fall i stället bör höja det allmänna omkostnadsanslaget.

Utredningen föreslår emellertid att bestämmelsen att presterande av ordsbidrag skall utgöra en förutsättning för rätt till statsbidrag skall slopas. Förslaget gäller de bidrag, som utgå för fröodling, berberisbekämpning, nötboskapsavel, kontrollföreningsverksamhet, svinskötsel och fårskötsel.

I fråga om *norrlandsanslaget* uttalar sig utredningen mot tanken på att de bidrag, som hittills utgått ur norrlandsanslaget till hushållningssällskapen i Norrland samt i Värmlands och Kopparbergs län, skulle inarbetas i det allmänna omkostnadsanslaget. Utredningen anser att dessa bidrag även i fortsättningen böra hållas skilda från sistnämnda anslag samt fördelas efter i stort sett samma grunder som för närvarande gälla. Däremot anser utredningen att medel för ändamålet i fortsättningen böra utgå icke ur anslaget till prisreglerande åtgärder på jordbrukets område utan ur ett särskilt riksstatsanslag under nionde huvudtiteln.

Vad nu sagts gäller dock ej de tillskott å 40 000 respektive 60 000 kronor, som Västerbottens och Norrbottens läns hushållningssällskap de senaste åren erhållit såsom särskilda bidrag till rese- och traktamentskostnader för befattningshavarna. Ifrågasvarande belopp böra enligt utredningens åsikt tillföras det allmänna omkostnadsanslaget.

Utredningen har även upptagit frågan om användningen av den del av norrlandsanslaget, som hittills disponerats för utbetalande av bidrag till uppförande av mejerianläggningar m. m. Utredningen anser sig kunna konstatera att dessa bidrag, på grund av produktionsutvecklingen i Norrland och koncentrationen av driften till större enheter, numera ha mindre betydelse än de hade då stödformen infördes. Det framhålles vidare att bidragen efter hand kommit att utgå även för anläggningar i andra delar av Norrland än dem, för vilka de från början varit avsedda. Därest det i samband med den föreslagna omläggningen av grunderna för fördelningen av omkostnadsanslaget av statsfinansiella skäl ej skulle vara möjligt att på annat sätt bereda sällskapen en reell anslagsökning, förordar utredningen med hänsyn till dessa förhållanden att bidragsgivningen till mejerianläggningar o. d. skall begränsas till de områden, för vilka den från början varit speciellt avsedd, d. v. s. till lappmarkerna och därmed jämförliga trakter. De medel, som skulle inbesparas genom en sådan begränsning, eller cirka 300 000 kronor om året, böra i så fall i stället tillföras hushållningssällskapens omkostnadsanslag.

I den mån det kan anses påkallat, att något särskilt stöd skall utgå till sådana redan uppförda eller påbörjade mejerianläggningar, som ej i fortsättningen skulle kunna inrymmas under bidragsbestämmelserna men för vilka bidrag ur norrlandsanslaget enligt hittills tillämpad praxis skulle ha kunnat komma ifråga, bör enligt utredningens åsikt hinder ej möta för Kungl. Maj:t att såsom en övergångsåtgärd bevilja bidrag till dylika anläggningar ur anslaget till prisreglerande åtgärder på jordbrukets område.

Vad till slut gäller den med statsbidrag avlönade *kontorsbiträdespersonen* hos hushållningssällskapen föreslår utredningen — såsom ett provisorium i avbidan på att en mera allmän förstärkning av hushållningssällskapens resurser skall bli möjlig — att antalet statsbidragsavlönade kontorsbiträden vid sällskapen skall ökas med 20. Dessa befattningar avses skola fördelas på sällskapen av Kungl. Maj:t efter förslag från lantbruksstyrelsen.

Yttrandena. Utredningens förslag har *i sina huvuddrag tillstyrkts i så gott som samtliga yttrandena*. På enstaka punkter ha dock avvikande meningar uttalats. Särskilt gäller detta reglerna för fördelningen av den del av omkostnadsanslaget, som skulle återstå, sedan de av utredningen föreslagna grundbeloppen utgått.

B. Grunderna för fördelningen av omkostnadsanslaget.

Efter denna översiktliga redogörelse för innebörden av utredningens förslag och yttrandena över detta torde jag få närmare ingå på de olika avsnitten av förslaget och därvid först behandla grunderna för fördelningen av omkostnadsanslaget.

Gällande bestämmelser m. m. Enligt nu gällande bestämmelser skall av omkostnadsanslaget ett grundbelopp av 15 000 kronor först tillföras varje hushållningssällskap. Av återstoden fördelas å sällskapen tre tiondelar efter den med jordbruk och fiske sysselsatta folkmängden inom sällskapens områden, två tiondelar efter den övriga folkmängden inom samma områden — dock att, där stad inom sådant område har mera än 10 000 invånare, av överskjutande invånarantalet skola medräknas endast 20 procent — fyra tiondelar efter antalet brukningsdelar inom områdena samt en tiondel efter områdenas totalareal.

På tal om innebörden av nu gällande bestämmelser torde här även få anmärkas, att betänkandet innehåller en på uppgifter från hushållningssällskapen grundad redogörelse för sällskapens inkomster och utgifter för olika verksamhetsgrenar ävensom för de belopp, till vilka rese- och traktamentskostnaderna uppgå för olika grupper av befattningshavare. Beträffande innehållet i denna redogörelse torde jag i huvudsak få hänvisa till betänkandet (s. 6—20). Här kan emellertid nämnas att sällskapen för avlöning av sådana befattningshavare, som ej äro upptagna i personalförteckningen, för bestridande av kontorskostnader, rese- och traktamentskostnader och ett flertal allmänna omkostnader m. m. samt över huvud taget för den verksamhet, som de vilja bedriva utöver vad som består i förmedling av statliga och andra bidrag, i stort sett främst ha att lita till medlemsavgifter och vissa räntor, bidrag från organisationer och enskilda samt, framför allt, till det statliga omkostnadsanslaget. För de nordligaste länen har härjämte det s. k. norrlandsanslaget stor betydelse. Vad angår den roll, som rese- och traktamentskostnaderna spela för hushållningssällskapens ekonomi, och dessa kostnaders fördelning på olika grupper av befattningshavare kan nämnas att säll-

skapens utgifter för rese- och traktamentsersättningar till befattningshavare år 1949 sammanlagt uppgingo till något över 1 600 000 kronor eller något mer än 50 procent av hela det statliga omkostnadsanslaget. Härav belöpte den avgjort övervägande delen, eller ej mindre än drygt 1,1 miljoner kronor, på personal som avlönas med bidrag av statsmedel, ej fullt 0,2 miljoner kronor på personal vid veterinäravdelningarna samt återstoden, närmare 0,4 miljoner kronor, på övrig icke statsbidragsavlönad personal.

Beträffande det resultat, till vilket de nu gällande bidragsgrunderna leda för de olika sällskapen, torde få hänvisas till betänkandet (s. 21—33).

Utredningens förslag. Utredningen understryker inledningsvis att den helt ansluter sig till vad chefen för jordbruksdepartementet i direktiven för utredningen anfört om att fördelningsgrunderna alltjämt böra vara schematiska och automatiskt verkande och att sålunda någon prövning ej bör ske av de olika sällskapens statförslag eller ekonomiska ställning.

I betänkandet betonas att den frihet, som sällskapen hittills haft att disponera sina resurser efter eget gottfinnande, varit av stort värde. Den har nämligen givit sällskapen ganska vidsträckta möjligheter att inom ramen för de till buds stående medlen inrikta sin verksamhet på de uppgifter, som inom varje särskilt sällskaps område synts vara mest angelägna med hänsyn till uppgifternas beskaffenhet eller intresset bland jordbrukarna. Utredningen uttalar, att det torde vara av vikt att så skall bli fallet även i fortsättningen. I enlighet härmed bör man enligt dess mening ej heller tänka sig att fördelningen skall ske på grundval av den nuvarande eller önskvärda omfattningen av verksamheten inom vissa särskilt betydelsefulla verksamhetsgrenar eller i relation till sällskapens utgifter för verksamheten inom dylika grenar.

Det framhålles vidare att de klagomål beträffande omkostnadsanslaget, som anförts från hushållningssällskapen, främst synas ha gällt det förhållandet, att bidragen ur anslaget icke varit tillräckliga för att sällskapen skulle kunna uppehålla sin verksamhet på ett tillfredsställande sätt. Något mera allmänt eller allvarligt missnöje med de nu gällande fördelningsgrunderna synes däremot icke ha kommit till uttryck inom sällskapen, dock med det undantaget att åtskilliga sällskap hävdade att dessa grunder tagit alltför liten hänsyn till de skillnader i fråga om storleken av befattningshavarnas rese- och traktamentskostnader, som föreligga mellan olika sällskap. Utredningen understryker att denna anmärkning är desto viktigare, som en förhållandevis stor del av sällskapens totala utgifter utgöres av dylika kostnader.

Till belysande av detta förhållande har i betänkandet (s. 36) intagits en tablå, vari för varje sällskap angivits dels den totala utgiftssumman för befattningshavarnas rese- och traktamentskostnader, dels hur stor procent denna summa utgjorde av sällskapets totala kostnader (frånräknat avlöningar till statsbidragsavlönade befattningshavare och statsbidrag för speciella ändamål) samt av det bidrag, som sällskapet för sagda år erhöll ur omkostnadsanslaget.

Utredningen erinrar i detta sammanhang om att även en annan olägenhet är förenad med de nu gällande fördelningsgrunderna. Den åsyftar därmed det förhållandet att ett sällskap, som erhåller en ny statsbidragsavlönad tjänst, till exempel en ny konsulent- eller instruktörstjänst, icke kan påräkna att samtidigt få någon sådan höjning av omkostnadsbidraget, som skulle erfordras för att täcka de rese- och traktamentskostnader, vilka nödvändigtvis måste uppstå under utövandet av den nya tjänsten. Utredningen påpekar att även om omkostnadsanslaget höjes i samband med inrättandet av den nya tjänsten kommer denna ökning enligt nu gällande regler att fördelas på samtliga sällskap. Det kan därför inträffa att den endast till en mycket ringa del kommer det eller de sällskap till godo, för vilka den egentligen varit avsedd.

Det enklaste sättet att komma till rätta med de nu berörda olägenheterna är enligt utredningens mening att omarbeta de nu gällande bestämmelserna om grundbeloppet så att man — i stället för att lämna varje sällskap ett relativt lågt fixt grundbelopp — låter en del av omkostnadsanslaget fördelas på sällskapen i förhållande till antalet resande statsbidragsavlönade befattningshavare vid varje sällskap. Genom en dylik åtgärd skulle bland annat vinnas den fördelen, att en del av anslaget skulle fördelas på ett sätt, som stode i direkt proportion till sällskapens utgifter för rese- och traktamentskostnader till befattningshavarna. Vidare skulle man vinna, att en utvidgning av den statsbidragsavlönade personalen vid ett visst sällskap automatiskt skulle få till följd en motsvarande ökning av sällskapets omkostnadsanslag.

Beträffande möjligheterna att genomföra en dylik ändring anföres i betänkandet att det, om man skall beträda den nyss antydda vägen, tydligen av praktiska skäl är önskvärt att det belopp, som skall utgå för varje resande statsbidragsavlönad befattningshavare, skall vara detsamma vid samtliga hushållningssällskap. Detta förutsätter åter, att divergenserna mellan de olika sällskapen i fråga om rese- och traktamentskostnaderna såväl totalt per här avsedd befattningshavare som per förrättningsdag ej skola vara alltför stora.

För att få klarlagt huruvida denna förutsättning föreligger har utredningen gjort en undersökning rörande dels storleken av rese- och traktamentskostnaderna för varje resande statsbidragsavlönad befattningshavare, dels antalet resdagar per befattningshavare och dels den genomsnittliga rese- och traktamentskostnaden per dag. Resultatet av undersökningen framgår av en i betänkandet (s. 39) intagen tablå, till vilken här torde få hänvisas. Enligt denna tablå skulle bland annat den genomsnittliga rese- och traktamentskostnaden i kronor per befattningshavare under år 1949 ha uppgått till 4 474 kronor, antalet rese- och förrättningsdagar per befattningshavare i medeltal ha varit 160 och rese- och traktamentskostnaderna per dag i genomsnitt ha uppgått till 28 kronor. Rörande resultatet av undersökningen uttalar utredningen bland annat följande.

Med hänsyn till det begränsade material, som använts vid undersökningen, får man givetvis ej tillmäta de i tablån anförda siffrorna alltför stor betydelse. Vad som i detta sammanhang är av särskilt intresse är emellertid, att rese- och traktamentskostnaderna per dag ingalunda äro högst i de till arealen största hushållningssällskapsområdena utan i stället där i vissa fall till och med ligga under genomsnittet. En av anledningarna härtill torde vara att många av befattningshavarna i de större sällskapen äro tilldelade särskilda distrikt och stationerade inom dessa. Detta är exempelvis regel beträffande jordbrukskonsulenter och jordbruksinstruktörer. En annan förklaringsgrund torde vara att befattningshavarna i dessa hushållningssällskap i stor utsträckning planlägga sina förrättningsresor så att de flera dagar i sträck äro borta från sin hemort, medan befattningshavarna i övriga hushållningssällskap betydligt oftare — i många fall till och med i regel — återvända till sin bostad vid varje förrättningsdags slut. Genom att dagliga resor till och från bostaden i det förra fallet bortfalla i stor utsträckning kunna de sammanlagda rese- och traktamentskostnaderna i detta fall — trots att avstånden i och för sig äro större och trots att kostnader för nattractamenten tillkomma — bli lika låga som eller lägre än de kostnader, som uppstå i det senare fallet.

Det ankommer ej på utredningen att uttala sig om möjligheten att använda förstnämnda förfaringssätt i större utsträckning än som för närvarande faktiskt sker. Utredningen vill emellertid hänvisa till att förhållandena ofta kunna vara sådana att det av praktiska skäl — till exempel svårigheter att uppbringa nattlogi — är omöjligt att lägga förrättningsresorna på det sätt, som rent teoretiskt skulle medföra de lägsta kostnaderna.

Som ett sammanfattande omdöme beträffande resultatet av undersökningen uttalar utredningen att de differenser, som föreligga beträffande de totala rese- och traktamentskostnaderna per befattningshavare respektive i fråga om de genomsnittliga rese- och traktamentskostnaderna per förrättningsdag, ej synas vara större än att man kan bortse från desamma, då det gäller att fastställa schematiska grunder för fördelningen av omkostnadsanslaget.

Utredningen förordar med hänsyn till det nu anförda att i stället för det nuvarande grundbeloppet å 15 000 kronor per hushållningssällskap skall sättas ett grundbelopp, som utgår med ett visst belopp per resande statsbidragsavlönad befattningshavare.

Vad angår storleken av det belopp, som bör beräknas per resande befattningshavare, framhålles att de faktiska rese- och traktamentskostnaderna för sådana befattningshavare, som företagit förrättningsresor i någon större omfattning, år 1949 uppgått till i genomsnitt ej fullt 4 500 kronor per befattningshavare. Med hänsyn till de kostnadsökningar, som därefter inträtt eller som kunna väntas inom den närmaste tiden, föreslår utredningen att beloppet skall bestämmas till 5 000 kronor.

Som skäl för att man vid tillämpningen av den nu föreslagna fördelningsgrunden endast skall taga hänsyn till resande statsbidragsavlönade befattningshavare anför utredningen.

Denna begränsning synes motiverad både av principiella och praktiska skäl. Rent principiellt synes det sålunda riktigt att man i detta sammanhang endast fäster sig vid den verksamhet, som det allmänna direkt stödjer genom

att tillhandahålla medel till avlönande av befattningshavarna, och således utgår från den fördelning av tjänsterna på sällskapen, som kommit till uttryck i personalförteckningarna. Vad de praktiska skälen angår må framhållas, att en annan ståndpunkt än den som här angivits skulle kunna medföra vissa gränsdragningsproblem, då det gällde att avgöra vilka befattningshavare som skulle medräknas. Bland annat skulle det i så fall bli nödvändigt att uppställa regler beträffande den omfattning, i vilken en befattningshavare skulle ha företagit tjänsteresor för att bli beaktad vid fördelningen. Dessutom måste hänsyn tagas till att verksamheten i en del fall — såsom vid hushållningssällskapens veterinäravdelningar — är lagd så att den skall vara helt självbärande.

Med resande statsbidragsavlönade befattningshavare avser utredningen till en början samtliga innehavare av i personalförteckningarna upptagna konsulent- och instruktörsbefattningar, eller sålunda jordbrukskonsulenter, husdjurskonsulenter, trädgårdskonsulenter, maskinkonsulenter, hemkonsulenter och jordbruksinstruktörer ävensom sådana maskininstruktörer, som anställts i stället för maskinkonsulenter. Vidare räknas hit de i personalförteckningarna upptagna fiskeriassistenterna. Slutligen anses även sällskapens sekreterare böra medräknas. Till stöd för det sistnämnda framhåller utredningen dels att sekreterarna redan nu åtminstone vid vissa sällskap företaga tjänsteresor i rätt stor omfattning och att det synes önskvärt att så skall ske även i fortsättningen.

Med utgångspunkt från nu angivna normer skulle för närvarande sammanlagt 276 befattningshavare komma i betraktande vid fördelningen.

Utredningen understryker, att en tillämpning av den nu föreslagna fördelningsgrunden förutsätter, att omkostnadsanslaget i samband med varje ökning av antalet resande statsbidragsavlönade befattningshavare skall höjas med ett belopp, motsvarande vad sällskapen skola erhålla för de nya befattningshavarna.

Med den fördelningsgrund, som nu föreslagits, skulle inemot hälften av det nuvarande omkostnadsanslaget bli disponerad. Vad angår frågan om de grunder, efter vilka återstoden av anslaget bör fördelas, kunna enligt utredningens uppfattning olika synpunkter anföras. Utredningen framhåller, att genom de nuvarande fördelningsgrunderna hänsyn tages till en rad olika faktorer, vilka var för sig kunna sägas i viss mån ge ett uttryck för omfattningen av de föreliggande arbetsuppgifterna och därmed också för anslagsbehovet, samt vidare på sätt och vis kunna anses representera olika avsnitt av sällskapens verksamhet. Härom anføres i betänkandet följande.

Storleken av den inom jordbruk och fiske sysselsatta befolkningen är ju sålunda t. ex. av särskild betydelse, då det gäller att bedöma det inbördes behovet av medel för den viktiga del av sällskapens arbete, som upplysningsverksamheten utgör. Att hänsyn även tages till övrig folkmängd kan motiveras med att sällskapens verksamhet ej är begränsad enbart till den inom jordbruk och fiske sysselsatta befolkningen utan även, främst då beträffande det arbete som bedrivs av hemkonsulenter och i viss mån även trädgårdskonsulenter, till övriga befolkningsgrupper. Antalet brukningsdelar spelade uppenbarligen en mycket viktig roll, så länge sällskapen omhändertog

huvuddelen av den statliga låne- och bidragsgivningen för inre rationaliseringsåtgärder, och har alltså stor betydelse såsom en måttstock på arbetsuppgifternas omfattning såvitt gäller hela verksamheten för rationalisering av jordbrukets driftsförhållanden. Totalarealen slutligen kan uppenbarligen påverka kostnaderna för sällskapens verksamhet, även om denna inverkan torde vara mindre än man i allmänhet antagit.

I betänkandet anföres vidare att det är klart att det svårligen kan göras gällande att de nuvarande fördelningsgrunderna ge något objektivt sett absolut rättvisande uttryck för omfattningen av de arbetsuppgifter, som föreligga i de olika hushållningssällskapsområdena, och därmed för det sätt, på vilket fördelningen mellan de olika sällskapen bör ske. Utredningen påpekar även att mot dessa fördelningsgrunder kan riktas den anmärkningen, att de delvis verka i motsatt riktning och följaktligen delvis neutralisera varandra. En annan invändning, som enligt utredningen kan göras mot dem, är att man kan ifrågasätta riktigheten av att totalarealen för vissa län får spela så stor roll som den för närvarande faktiskt gör. Man synes vidare kunna diskutera om det är riktigt att taga någon som helst hänsyn till befolkningsantalet i de största städerna, där sällskapens verksamhet torde vara mycket ringa.

Utredningen påpekar härefter att det resultat, som erhålles vid en tillämpning av nu gällande fördelningsgrunder, avviker ej oväsentligt från det som skulle erhållas, om den faktiska omfattningen av verksamheten lades till grund för fördelningen. Verksamhetens omfattning beror ju nämligen även på en rad andra faktorer, såsom exempelvis storleken av sällskapens egna tillgångar, den omfattning i vilken stöd till verksamheten lämnas från annat håll, samt ej minst den utsträckning, i vilken sällskapens egen initiativkraft tagit sig uttryck i igångsättande av nya verksamhetsgrenar eller intensifiering av arbetet inom de mera hävdvunna grenarna.

Av de skäl, som nu anförts, har utredningen övervägt om det skulle vara möjligt att komma fram till fördelningsgrunder, som skulle kunna anses objektivt sett vara mera rättvisande än de nuvarande. Därvid har utredningen övervägt både vissa jämkningar i de nu tillämpade fördelningsgrunderna och införande av andra faktorer vid fördelningen. I det förra hänseendet har utredningen exempelvis ansett att man med hänsyn till den relativt ringa del av verksamheten, som berör befolkningen utanför jordbruket och dess binärningar, skulle kunna ifrågasätta att slopa fördelningsgrunden övrig folkmängd eller låta densamma spela ännu mindre roll än den för närvarande gör. I betraktande av resultatet av den undersökning om resekostnadernas relativa storlek inom olika sällskap, som förut redovisats, har utredningen vidare ansett ett slopande av fördelningsgrunden totalareal kunna ifrågasättas. Vad angår de två återstående av de nu gällande fördelningsgrunderna, nämligen folkmängd i jordbruk och fiske samt antal brukningsdelar, anser utredningen det kunna diskuteras om någondera av dem rent sakligt sett kan anses bättre än den andra ge ett uttryck för omfattningen av de arbetsuppgifter, som föreligga inom de olika hushållningssällskapsområdena. Utredningen har vidare bland annat övervägt införande av en ny

fördelningsfaktor, enligt vilken större hänsyn än nu skulle tagas till antalet mindre jordbruk. Likaså har utredningen diskuterat möjligheten att — i stället för någon av de nuvarande fördelningsgrunderna eller vid sidan av dessa — taga hänsyn till åkerarealens storlek i de olika sällskapen.

Utredningen har gjort beräkningar rörande resultatet av dylika och andra ändringar i bidragsgrunderna. Enligt vad som framhållits i betänkandet ha dessa beräkningar i flertalet fall gett resultat, vilka ej oväsentligt avvika från dem, som erhållas genom tillämpning av nu gällande fördelningsgrunder. Utredningen avvisar emellertid tanken på att man skulle kunna finna någon norm för fördelningen, som vore absolut rättvisande. Härom anföres i betänkandet följande.

Det förhållandet att nya fördelningsgrunder leda till en väsentlig ändring av bidragsbeloppen till olika sällskap, utgör väl i och för sig intet avgörande skäl mot en ändring. De nuvarande fördelningsgrunderna ge nämligen, som tidigare framhållits, rum för vissa erinringar. Utredningen har emellertid samtidigt icke kunnat undgå att konstatera, att fördelningen även efter dylika ändringar knappast skulle kunna sägas ske efter någon norm, som vore objektivt fullt rättvisande eller ens nämnvärt mer rättvisande än den nuvarande. Utredningen har vidare ansett sig böra fästa stor vikt vid den synpunkt, som framhållits i direktiven för utredningens arbete, nämligen att det med de stora och varierande uppgifter, som föreligga för sällskapen, är svårt för att ej säga omöjligt att ange någon exakt gräns för sällskapens behov av statsbidrag samt att omfattningen av sällskapens verksamhet snarare måste anpassas efter storleken av de medel, som kunna ställas till förfogande vid varje särskild tidpunkt. Denna synpunkt gäller givetvis ej blott vid bestämmandet av det totala statsanslagets storlek utan även vid den fördelning, som sedan måste ske mellan de olika sällskapen, och synes närmast leda till att man åtminstone i viss mån bör acceptera det läge, som utbildat sig på grundval av sällskapens hittillsvarande resurser.

Man bör enligt utredningens mening slutligen beakta, att hela frågan om eventuella jämkningar i de nu berörda speciella fördelningsgrunderna får minskad betydelse, därest utredningens förslag om ett grundbidrag, bestämt i förhållande till antalet resande statsbidragsavlönade befattningshavare, genomföres. För närvarande representera nämligen grundbidragen ej mer än 13 procent av hela omkostnadsanslaget, och 87 procent av detta fördelas alltså efter de speciella fördelningsgrunderna. Genomföres nyssnämnda förslag, skulle vid omkostnadsanslagets nuvarande storlek ej mindre än 45 procent komma att utgå i grundbidrag och endast 55 procent återstå att fördela enligt de speciella fördelningsgrunderna. Den praktiska betydelsen av de anmärkningar, som riktats mot de sistnämnda, minskas följaktligen i motsvarande mån.

Av de skäl som nu anförts finner utredningen det lämpligast att man vid valet av fördelningsgrunder skall ändra de nuvarande bestämmelserna endast i den mån så kan anses påkallat för att undanröja uppenbara olägenheter av dessa. Detta önskemål blir enligt utredningens mening tillgodosett genom den omläggning av grundbeloppet, som tidigare berörts.

Utredningen stannar alltså vid att förorda, att de nuvarande fördelningsgrunderna skola bibehållas oförändrade med den ändringen, att det nu utgående grundbeloppet skall ersättas av ett grundbelopp med 5 000 kronor för varje resande statsbidragsavlönad befattningshavare.

De nya bidragsreglerna böra enligt utredningens mening tillämpas redan vid fördelningen av omkostnadsanslaget för kalenderåret 1952. Utredningen framhåller härom att riksdagens beslut i frågan icke kan fattas förrän våren 1952. Det synes emellertid önskvärt, att de nya fördelningsgrunderna skola sättas i tillämpning så snart ske kan. Utredningen föreslår därför, att de nya fördelningsreglerna skola få tillämpas redan vid fördelningen av omkostnadsanslaget för kalenderåret 1952, d. v. s. det omkostnadsanslag som kommer att upptagas i riksstaten för budgetåret 1952/53. Detta skulle överensstämma med vad som tillämpades vid 1935 års ändringar i bidragsgrunderna. Ett dylikt förfaringssätt medför visserligen den olägenheten att sällskapen, då de i slutet av år 1951 skola fastställa inkomst- och utgiftsstaten för det kommande kalenderåret, ej veta vilka fördelningsgrunder som komma att gälla. Samma ovisshet föreligger emellertid alltid även beträffande anslagets storlek. Förhållandet bör därför enligt utredningens mening ej betraktas som något avgörande hinder mot den föreslagna anordningen. I detta sammanhang anmärker utredningen även att den förutsätter att sådana anordningar skola vidtagas att intet sällskap vid övergången till de nya bestämmelserna skall behöva vidkännas en bidragssänkning av någon betydelse.

Beträffande tillämpningen av de nya fördelningsreglerna anföres i övrigt i betänkandet följande.

I likhet med vad som hittills varit brukligt torde de olika hushållnings-sällskapens delaktighet i den del av anslagsmedlen, som icke utgår såsom grundbelopp, böra fastställas för tioårsperioder. Den första perioden torde böra omfatta åren 1952—1961. Liksom hittills torde vidare för varje period folkmängden och dennas gruppering efter yrken böra beräknas med stöd av den före periodens början senast hållna folkräkningen samt antalet brukningsdelar beräknas med stöd av den före periodens början senast utförda jordbruksräkningen. Det är emellertid ej troligt att resultatet av 1951 års jordbruksräkning kan föreligga färdigt i juli 1952, då beloppen skola utbetalas. Med hänsyn därtill torde hinder ej böra möta för lantbruksstyrelsen att då verkställa en å conto-utbetalning med lämpliga belopp. Det torde för övrigt ej vara sannolikt, att de avvikelser, som kunna föranledas av att den nya jordbruksräkningen skall tillämpas, komma att bli av någon större omfattning. Vad folkmängden angår torde i enlighet med nu angivna principer resultatet av 1945 års folkräkning böra användas. Vid denna folkräkning gjordes emellertid ej någon särskild beräkning av folkmängden inom jordbruk och fiske. I stället upptog denna folkräkning yrkesgruppen jordbruk med binärningar. Sistnämnda yrkesgrupp omfattar alltså även folkmängden inom skogsbruket. För att en kostsam bearbetning av materialet till 1945 års folkräkning skall undvikas, torde yrkesgruppen jordbruk med binärningar denna gång böra godtagas såsom fördelningsfaktor. Den praktiska betydelsen av denna jämkning, vilken uppenbarligen kommer att verka till förmån för de skogrikare delarna av landet, torde bli begränsad. Om vissa grupper, som rätteligen ej borde ha medräknats i jordbruksbefolkningen, inbegripas i denna kategori, kommer detta nämligen att medföra en motsvarande minskning i kategorien övrig folkmängd.

Yttrandena. Utredningens förslag att det nuvarande grundbeloppet å 15 000 kronor till varje hushållningssällskap skall ersättas av ett grundbidrag å 5 000 kronor för varje resande statsbidragsavlönad befattningshavare tillstyrkes eller lämnas utan erinran i *flertalet yttranden*. Bland annat tillstyrkes förslaget sålunda av *lantbruksstyrelsen, Hushållningssällskapens förbund och det övervägande antalet hushållningssällskap*. Förslaget avstyrkes åter uttryckligen av *statskontoret*, varjämte *Skaraborgs läns hushållningssällskap* anser att det ej bör genomföras för närvarande. Även *Östergötlands och Jönköpings läns hushållningssällskap* framföra anmärkningar mot förslaget.

Riksförbundet Landsbygdens folk anser, att det nuvarande grundbidraget bör bibehållas men att därutöver ett särskilt bidrag i förhållande till antalet resande statsbidragsavlönade befattningshavare bör utgå i enlighet med utredningens förslag. *Stockholms läns och stads hushållningssällskap* anser att erinringar ur främst rättvisesynpunkt kunna göras mot de av utredningen föreslagna fördelningsgrunderna. Sällskapet förklarar emellertid att det, trots att förslaget har påtagligt ogynnsam inverkan för sällskapet, icke vill motsätta sig bifall till förslaget under den bestämda förutsättningen att en del av norrlandsanslaget inarbetas i det allmänna omkostnadsanslaget på sätt utredningen förordat. Även *vissa andra hushållningssällskap*, bland dem *hushållningssällskapen i Kronobergs, Värmlands och Kopparbergs län*, förklara sig tillstyrka förslaget endast under förutsättning att omkostnadsanslaget uppräknas på sätt angivits i betänkandet. *Södermanlands läns hushållningssällskap* anmärker att möjlighet bör beredas Kungl. Maj:t eller eventuellt lantbruksstyrelsen att i särskilda fall medgiva, att vid bestämmandet av det grundbelopp av anslaget, som skall tillkomma visst hushållningssällskap, tjänsteman, som icke avlönas med statsmedel men som i allt väsentligt fullgör samma arbetsuppgifter som statsavlönade tjänstemän hos andra sällskap, får medräknas. Mätare på behovet av bidrag till omkostnaderna och därmed avgörande för grundbeloppets fördelning bör nämligen enligt sällskapets uppfattning vara omfattningen av det arbete, vilket utföres inom de olika sällskapen på sådana områden som i princip omfattas av statens avlöningsanslag.

I de yttranden, där förslaget tillstyrkts, har någon särskild motivering härför i allmänhet icke lämnats. Åtskilliga remissinstanser, bland dem *Hushållningssällskapens förbund*, framhålla emellertid det önskvärda i att fördelningen i högre grad än som hittills varit fallet skall ske med beaktande av den roll, som rese- och traktamentskostnaderna spela för sällskapens ekonomi. Vidare understrykes den fördel, som ligger i att enligt förslaget ett sällskap, som erhåller en ny statsbidragsavlönad tjänst, kan få en viss gottgörelse för de rese- och traktamentskostnader, som föranledas därav, utan att detta behöver påverka fördelningen av omkostnadsanslaget i övrigt.

Det kan i detta sammanhang jämväl nämnas, att i *ett flertal yttranden* understrukits vikten av att fördelningsgrunderna även i fortsättningen skola

vara schematiska och automatiskt verkande och att sålunda någon prövning ej skall ske av de olika sällskapens stattförslag eller ekonomiska ställning.

Vad angår de yttranden, där betänkligheter mot förslaget anförts, kan utöver det förut sagda nämnas, att *Skaraborgs läns hushållningssällskap* anmärker att det föreslagna fördelningssättet i princip skulle vara riktigt, om antalet statsbidragsavlönade befattningshavare verkligen stode i relation till sällskapsområdenas storlek och därmed till arbetsuppgifternas omfattning. Så är dock enligt sällskapetets uppfattning icke fallet för närvarande. Den statsbidragsavlönade personalen är, med undantag för norrlandssällskapen, praktiskt taget lika stor för alla sällskap, oberoende av sällskapsområdenas storlek. Inom de större sällskapen måste omkostnadsanslaget därför användas ej endast till de kostnader för resor m. m., som följa med en viss statsbidragsavlönad personal, utan även till löner, resor och övriga omkostnader för den ytterligare personal, som dessa sällskap anställt och ytterligare behöva anställa för att kunna fylla sina arbetsuppgifter. Den föreslagna ändringen av omkostnadsanslagets fördelning skulle emellertid medföra, att de mindre hushållningssällskapens andel i det totala omkostnadsanslaget skulle ökas och de större sällskapens andel minskas i motsvarande grad. Sällskapet anser därför att det, även om den föreslagna ändringen i princip kan vara riktig, bör anstå med dess genomförande till dess sällskapens med statsmedel avlönade personal blivit så kompletterad, att den motsvarar arbetsuppgifternas storlek i de olika hushållningssällskapsområdena.

Statskontoret anför som skäl för sitt avstyrkande till en början bland annat, att den ändring av fördelningsgrunderna, som utredningen föreslagit, i själva verket skulle innebära ett frångående av huvudprincipen, att statsbidraget till omkostnader skall vara ett allmänt tillskott till sällskapen, vilket icke är knutet till viss eller vissa verksamhetsgrenar. Enligt ämbetsverkets mening ändras detta förhållande ej därigenom att statsbidraget till resor konstrueras som ett grundbelopp, bestämt till ett visst belopp, 5 000 kronor, per resande statsbidragsavlönad befattningshavare. Denna principiella förändring i fråga om anslagets fördelning finner ämbetsverket framträda alldeles särskilt genom förslaget, att grundbeloppet skulle automatiskt ökas med 5 000 kronor för varje nytillkommen statsbidragsavlönad befattningshavare och omkostnadsanslaget ökas i motsvarande mån. Därigenom skulle nämligen anslaget, såvitt angår grundbeloppet, närmast få karaktären av förslagsanslag. Statskontoret anser sig i nuvarande läge ej kunna förorda en dylik omläggning, i vart fall icke på grundval enbart av den föreliggande utredningen. I yttrandet framhålles vidare att det framlagda förslaget icke synes taga den hänsyn till de olika sällskapens rese- och traktamentskostnader, som enligt direktiven varit avsedd. Statskontoret anför härefter bland annat följande.

Därest en ändring av grunderna för fördelningen av ifrågavarande reservationsanslag anses böra komma till stånd, synes det därmed åsyftade resultatet icke kunna vinnas enbart genom att införa de föreslagna beräkningsgrunderna avseende resekostnaderna och sedan låta återstoden av anslaget utgå efter oförändrade grunder. Anslagsfördelningen torde i stället

böra i sin helhet upptagas till förnyat skärskådande. I detta sammanhang anser sig statskontoret böra ifrågasätta, huruvida icke förhållandena på jordbrukets område numera så avsevärt förändrats, att ett förnyat övervägande av frågan om hushållningssällskapens finansiering kunde vara motiverat. De större och medelstora jordbruken ha nämligen erhållit en så avsevärt förbättrad ställning i ekonomiskt hänseende, att de utan olägenhet själva kunna bestrida en större del av kostnaderna för åtskilliga av de åtgärder, som falla inom hushållningssällskapens verksamhetsområden. Det förefaller statskontoret icke orimligt, att sådan ändring av här avsedda fördelningsgrunder av hushållningssällskapens omkostnadsanslag kommer under omprövning, att större bidrag utgå för de mindre brukningsdelarna inom de olika hushållningssällskapsområdena. Den inverkan på anslagsfördelningen, som tillagts de mindre jordbruken genom att fördelningen delvis sker efter antalet brukningsdelar är, såsom framgår av tabellen å sidan 30 i utredningens betänkande, uppenbarligen alltför obetydlig.

Ostergötlands läns hushållningssällskap anför såsom principiella erinringar mot förslaget bland annat att utgiftsposten rese- och traktamentsersättningar ingalunda är någon fast kostnad utan i hög grad är beroende av områdenas totala areal, antalet brukningsdelar m. fl. faktorer. Totalarealens inverkan på kostnaderna hänför sig emellertid så gott som uteslutande till rese- och traktamentsersättningarna, åtminstone om man bortser från avlöningskostnaderna, vilka ju i huvudsak avses skola bli täckta av det särskilda avlöningsanslaget. Under sådana omständigheter förefaller det sällskapet ologiskt och omotiverat att gradera grundbeloppet efter resekostnadernas storlek i de olika hushållningssällskapsområdena samtidigt som man bibehåller totalarealen som fördelningsfaktor. Sällskapet anser alltså att totalarealen bör utgå som proportionell fördelningsfaktor, om förslaget att sätta grundbeloppet i direkt proportion till antalet resande statsbidragsavlönade befattningshavare skall kunna godtagas. Vidare erinrar sällskapet om att den kostnadsstegring, som ägt rum sedan omkostnadsanslaget fastställdes till 3 100 000 kronor, kan uppskattas till i runt tal minst 20—25 procent. Det synes då icke riktigt att bryta ut en viss utgiftspost, beräkna dess nuvärde och täcka detta helt genom ett grundbelopp, såvida icke hela anslaget höjes med 20—25 procent. Ytterligare framhålles i yttrandet att den princip, som ligger till grund för utredningens förslag, är rättvis endast under förutsättning att förhållandet mellan det faktiska antalet resande statsbidragsavlönade befattningshavare och det i verkligheten behöfliga antalet är ungefärligen detsamma i alla sällskap. Så är emellertid enligt sällskaps mening icke förhållandet. Till motivering av detta uttalande återgivas i yttrandet vissa beräkningar över antalet resande statsbidragsavlönade befattningshavare sett i relation till de olika sällskapsområdenas areal, jordbrukande befolkning, antalet brukningsdelar m. m.

Sammanfattningsvis anför sällskapet att det avstyrker att grundbeloppen sättas i direkt proportion till antalet statsbidragsavlönade befattningshavare, såvida icke dels totalarealen får utgå som fördelningsfaktor, dels grundbeloppet per resande statsbidragsavlönad befattningshavare minskas med cirka 20 procent eller anslaget höjes i motsvarande grad, dels en allsidig och förut-

sättningslös utredning om behovet av resande statsbidragsavlönade befattningshavare i de olika sällskapen verkställes och personalförteckningarna justeras därefter. Sällskapet föreslår i stället att det nuvarande grundbeloppet skall höjas till förslagsvis 35 000 kronor för varje sällskap i södra och mellersta Sverige och att till hushållningssällskapen i Norrland såsom grundbelopp skall utgå sammanlagt 225 000 kronor. Återstoden av anslaget hör fördelas efter de grunder, som nu gälla, dock att någon hänsyn ej hör tagas till fördelningsfaktorn övrig folkmängd. Sällskapet har i detta sitt förslag utgått från den nuvarande storleken av omkostnadsanslaget.

Jönköpings läns hushållningssällskap anför i sitt yttrande delvis liknande synpunkter som hushållningssällskapet i Östergötlands län. Sålunda anmärker även förstnämnda sällskap, att antalet statsbidragsavlönade befattningshavare ej ger något riktigt uttryck för omfattningen av de arbetsuppgifter, som föreligga i de olika hushållningssällskapsområdena, samt ifrågasätter om ej en måttlig höjning av det nuvarande grundbidraget vore att föredraga framför ett genomförande av utredningens förslag.

Malmöhus läns hushållningssällskap anför, utan att uttryckligen avstyrka förslaget, betänkligheter mot den anslagsminskning, som ett genomförande av detta skulle medföra för sällskapets vidkommande.

Riksförbundet Landsbygdens folk erinrar i sitt yttrande om att förslag att borttaga det i nuvarande form utgående grundbeloppet framförts tidigare men då rönt motstånd bland annat från lantbruksstyrelsen. Denna hade då framhållit, att man ej finge förbise att samtliga hushållningssällskap hade vissa omkostnader för administration, lokaler m. m. och att dessa kostnader icke stode i direkt förhållande till hushållningssällskapens verksamhet i övrigt. Förbundet påpekar jämväl att även utredningen framhållit att de grunder, efter vilka återstoden av omkostnadsanslaget enligt utredningens förslag skulle fördelas, icke äro helt invändningsfria. Under sådana omständigheter anser förbundet det vara riktigast, att så stor del av anslaget som möjligt fördelas så, att bidragen komma att motsvara direkta kostnader för sällskapen. Förbundet anser därför, att de nuvarande grundbidragen böra bibehållas samt att därutöver bör beräknas resekostnadsbidrag efter de principer, som utredningen föreslagit.

Beträffande storleken av det belopp, som avses skola utgå i form av grundbelopp för varje resande statsbidragsavlönad befattningshavare, göres ingen erinran i det *övervägande flertalet yttranden*. I åtskilliga av dessa framhålles i stället, att beloppet synes vara lämpligt avvägt.

Västernorrlands läns hushållningssällskap anser dock att beloppet bör bestämmas till 4 000 kronor. Å andra sidan förorda *hushållningssällskapen i Kopparbergs län, Norrbottens län och Kalmar läns södra område* att beloppet skall höjas. *Åtskilliga hushållningssällskap*, däribland *hushållningssällskapen i Blekinge och Norrbottens län* samt i *Kalmar läns norra område*, framhålla vidare att beloppet bör justeras uppåt eller nedåt i den mån rese- och traktamentskostnaderna stiga eller sjunka.

Lantbruksstyrelsen anför rörande sistnämnda fråga, att grundbeloppets

storlek bör omprövas endast om mera betydande förändringar inträda i rese- och traktamentskostnaderna. Man bör enligt styrelsen kunna utgå från att sådan omprövning i regel icke bör ske oftare än vart tionde år.

Enligt utredningens förslag skall den del av omkostnadsanslaget, som återstår sedan sällskapen erhållit ett i förhållande till antalet resande statsbidragsavlönade befattningshavare bestämt grundbelopp, fördelas med tillämpning av nu gällande fördelningsgrunder. *De flesta* av de *remissinstanser*, som anslutit sig till utredningens uppfattning rörande sättet för bestämmande av grundbeloppet, ha även biträtt förslaget i denna del. I några fall ha dock framförts förslag om ändring av dessa fördelningsgrunder.

Ändringsförslagen gälla speciellt fördelningsfaktorerna totalareal och övrig folkmängd. Sålunda anse *hushållningssällskapen i Kalmar läns norra och södra områden* ävensom i *Blekinge och Kristianstads län*, att fördelningsfaktorn totalareal bör utgå och att vid bestämmandet av fördelningsfaktorn övrig folkmängd hänsyn ej bör tagas till invånarantalet i stad, i den mån detta överstiger 10 000.

Till belysande av motiveringen för dessa ändringsyrkanden torde ur yttrandet från *hushållningssällskapet i Kalmar läns norra område* få återgivas följande.

Enligt nuvarande grunder skall en tiondedel av nyssnämnda del av omkostnadsanslaget fördelas efter de olika hushållningssällskapens totalareal. Avsikten härmed har varit att kompensera hushållningssällskap med stor geografisk utbredning för de kostnader i form av större personal och större resekostnader, som ansetts bli följd av den större arealen. Om ett fast grundbelopp för varje resande befattningshavare kommer att utgå enligt förslaget, ha dylika sällskap fått kompensation för ökade resekostnader, så mycket mer som det i praktiken visat sig, att resekostnaderna för varje enskild befattningshavare icke stå i proportion till sällskapets totalareal. Ovannämnda tiondedel bör sålunda utgå efter någon av de tre övriga fördelningsgrunderna, förslagsvis den inom jordbruk med binäringar sysselsatta befolkningen. Den del av omkostnadsanslaget, som icke utgår som grundbelopp, skulle sålunda enligt detta förslag komma att utgå med fyra tiondedelar efter vardera jordbruksbefolkningens storlek och brukningsdelarnas antal samt med två tiondedelar efter övrig folkmängd.

Vid beräkningen av den folkmängd, som bildar underlag till sistnämnda fördelningsgrund, gäller nu att där stad inom sällskapets område har mer än 10 000 invånare, av överskjutande invånarantal endast 20 % skola medräknas. Denna bestämmelse har tillkommit för att de hushållningssällskap, där folkrikare städer äro belägna, icke skola komma att erhålla ett i förhållande till andra sällskap oskäligt stort statsanslag. Emellertid har under de senaste årtiondena en mycket betydande ökning av befolkningen särskilt i de större städerna förekommit, vilket medfört, att syftet med reduceringen av befolkningstalet för de större städerna delvis förfelats. Då sällskapens verksamhet enligt stadgarna i främsta rummet avser jordbruk och dess binäringar, ävensom fiske och hemslöjd, blir det en naturlig följd, att denna verksamhet i huvudsak blir förlagd till den egentliga landsbygden och de mindre tätorterna. Hushållningssällskapet finner det sålunda icke längre motiverat, att omkostnadsanslagets fördelning i samma utsträckning som nu påverkas av folkmängden i städer med ett invånarantal, överstigande

10 000. Sällskapet vill därför föreslå, att vid anslagets fördelning efter övrig folkmängd av folkmängd i stad icke medräknas den del, som överskjuter 10 000 invånare.

Samma yrkande i fråga om totalarealen framställes av *Västernorrlands läns hushållningssällskap*. Detta sällskap anser dock att den del, som enligt utredningens förslag skulle fördelas i förhållande till totalarealen, i stället bör fördelas i förhållande till övrig folkmängd inom hushållningssällskapsområdena.

Att fördelningsfaktorn övrig folkmängd skall tillmätas mindre betydelse än utredningen föreslagit, förordas vidare i yttrandet från *Södermanlands läns hushållningssällskap*.

Även *hushållningssällskapet i Östergötlands län* anser, såsom framgår av det förut anförda, att fördelningsfaktorn övrig folkmängd bör utgå, därest grundbeloppet beräknas i enlighet med utredningens förslag.

Riksförbundet Landsbygdens folk och hushållningssällskapet i Jämtlands län ansluta sig i fråga om fördelningsfaktorn övrig folkmängd till den ståndpunkt, som bland andra hushållningssällskapen i Kalmar läns norra och södra områden intagit, medan *hushållningssällskapet i Gotlands län* anser att denna fördelningsfaktor bör utgå helt.

Stockholms läns och stads hushållningssällskap, å andra sidan, finner det fullt befogat, att vid fördelningen en viss hänsyn skall tagas även till folkmängden i de större städerna. Sällskapet anför härom.

Utredningsmännen ifrågasätta huruvida någon som helst hänsyn bör tagas till befolkningsantalet i de större städerna. Sällskapet vill i anledning därav framhålla, att huvudstadens belägenhet i mitten av sällskapets verksamhetsområde utgör en i flera avseenden rätt betydande belastning. Tjänsteresorna förlängas i hög grad, ofta två mil eller mera. Expeditionen anlitas ofta för rådfrågningar samt framställningar om ciceronskap vid visningar av jordbruket närstående institutioner och industrier. Trädgårdskonsulentens och fiskeriinstruktörens arbete faller därjämte i förhållandevis stor utsträckning inom Stockholms stads område. Det bör i detta sammanhang jämväl erinras om att den yrkesmässiga trädgårdsodlingen under glas inom sällskapets område är bland de större i landet och att övervägande delen av densamma ligger inom huvudstadens jurisdiktion.

Slutligen kan nämnas, att *hushållningssällskapet i Västmanlands län* ifrågasätter, att åkerarealen skall införas som fördelningsfaktor.

C. Ortsbidragen.

Gällande bestämmelser m. m. Beträffande åtskilliga av de statsbidrag, vilka utgå till hushållningssällskapen för speciella ändamål, gäller som villkor för bidrag, att av hushållningssällskapet eller eljest för ändamålet tillskjutes minst lika stort belopp som statsbidraget (s. k. ortsbidrag). Dylika villkor gälla för närvarande bland annat i fråga om statsbidragen för främjande av fröodlingen (kungörelse nr 121/28), berberisbekämpning (kungörelse nr 127/35), tjuvföreningsverksamhet m. m. (kungörelse nr 530/50),

kontrollföreningsverksamhet (kungörelse nr 501/50), svinpremiering, bildande och upprätthållande av svinavelsstation samt bildande av galtförening (kungörelser nr 46/28, 114/36 och 375/37) samt bildande av baggförening ävensom bildande och upprätthållande av fåravelsstation (kungörelser nr 116/36, 233/39 och 143/50).

Storleken av de statsbidrag, som utgått för nu nämnda ändamål under år 1949, anges i betänkandet till i runt tal 645 000 kronor. Vad angår storleken av de belopp, som utgått såsom ortsbidrag, framhåller utredningen att någon exakt uppgift härom icke står till buds, i vart fall icke om man avser de belopp, vilka sällskapen utbetalat av medel, som stått till deras fria disposition. En av anledningarna härtill är enligt betänkandet, att till de ortsbidrag, som sällskapen utbetalat, i åtskilliga fall använts medel, som från annat håll ställts till sällskapens förfogande, exempelvis från landsting, utan att något visst användningssätt uttryckligen föreskrivits. En annan anledning är att en del sällskap i viss utsträckning såsom ortsbidrag till kontroll- och tjuvföreningsverksamheten upptagit avgifter, som erlagts av djurägarna.

Det har därför icke varit möjligt för utredningen att exakt ange vad varje särskilt sällskap utgivit i ortsbidrag av egna medel.

Utredningens förslag. I direktiven för utredningen har erinrats om att förslag tidigare väckts om att ortsbidragen skulle avvecklas och staten i stället direkt påtaga sig sällskapens andel i kostnaderna för de åtgärder man ville främja genom dessa bidrag. Dessa förslag hade emellertid hittills förverkligats endast på ett enda område, nämligen i fråga om bidragen till hästaveln. Man borde även vid utredningsarbetet utgå från att ortsbidragen skulle bibehållas tills vidare i nuvarande omfattning. Samtidigt borde det emellertid närmare undersökas, vilken belastning de utgjorde för de olika sällskapen och vad ett slopande av desamma skulle få för inverkan på bidragsbehovet och på grunderna för fördelningen av omkostnadsanslaget.

Utredningen framhåller för egen del inledningsvis att syftet med bestämmelserna om ortsbidragen torde ha varit att få en garanti för att ett verkligt ortsintresse skulle föreligga för de åtgärder, som man ville främja genom det statliga stödet, och samtidigt även skapa en viss säkerhet för att sparsamhet skulle iakttagas med de allmänna medel som ställdes till förfogande. Även om det ur dessa synpunkter från början kan ha funnits fog för bestämmelserna om ortsbidragen, anser utredningen det dock synnerligen tvivelaktigt, om så alltjämt kan anses vara fallet. Den påpekar att jordbrukarnas intresse för åtgärder av här avsedda slag torde vara tillräckligt ådagalagt. Detta gäller särskilt den viktigaste gruppen, nämligen åtgärder på husdjurskötselns område. Regleringen av hur stora belopp, som skola ställas till förfogande av allmänna medel, kan enklast ske vid prövningen av anslagsäskandena för ändamålet. I vart fall så länge det allmänna ej påtagit sig hela kostnaden för åtgärderna synes man vidare ej behöva befara att ett borttagande av begränsningen skulle leda till onödiga utgifter.

Utredningen framhåller vidare, att påtagliga nackdelar äro förenade med de nuvarande bestämmelserna, samt anför härom bland annat följande.

Detta förhållande påtalades redan i 1939 års hushållningssällskapsutrednings betänkande. Det framhölls däri, att bestämmelserna i realiteten inneburo, att ett hushållningssällskap med relativt stora egna tillgångar ägde möjlighet att dokumentera ett större intresse än ett sällskap med små egna resurser, oaktat i verkligheten jordbrukarna inom sistnämnda hushållningssällskaps område kanske hyste större intresse för ifrågavarande verksamhet samt måhända hade med hänsyn till jordbrukets struktur och produktionsförhållanden större behov av understöd till densamma än jordbrukarna inom förstnämnda hushållningssällskaps område. Att ett visst hushållningssällskap anvisade relativt litet anslag av egna medel för verksamheten behöfde sålunda icke tyda på ett jämförelsevis litet intresse från orten utan utgjorde en nödtvungen besparingsåtgärd från sällskapetets sida på grund av bristande medelstillgång. Denna nödtvungna inknappning komme sålunda att bli till nackdel för jordbruket. Enligt utredningens mening vore en bestämmelse, som kunde medföra sådana konsekvenser, icke lämplig. Ortsintresset torde till fullo dokumenteras genom att exempelvis en tjurförenings medlemmar måste helt bestrida kostnaderna för tjurens underhåll. Då vidare slöseri med allmänna medel syntes kunna stävjas genom exakta bestämmelser rörande de högsta statsbidragsbelopp, som skulle få utgå för skilda ändamål, höll utredningen bestämt före, att den gällande halveringsbestämmelsen i princip borde övergivas.

I propositionen nr 172 till 1944 års riksdag uttalade dåvarande chefen för jordbruksdepartementet sin anslutning till vad som i betänkandet anförts på denna punkt. Riksdagen biträdde propositionen i denna del.

Detta principiella ståndpunkttagande har emellertid endast lett till mycket begränsade praktiska åtgärder. De bestämmelser om ordsbidrag, som berördes i betänkandet, gälla nämligen alltjämt med ett enda undantag. Undantaget utgöres av föreskrifterna om ordsbidrag till vissa åtgärder för hästavelns främjande. Dessa föreskrifter upphävdes den 1 januari 1950, varvid det allmänna påtog sig hela kostnaden för åtgärderna.

1950 års hushållningssällskapsutredning kan för egen del helt ansluta sig till de synpunkter beträffande nackdelarna med bestämmelserna om ordsbidrag, som nu återgivits. Särskilt göra dessa nackdelar sig gällande inom de sällskap, vilka ha svag ekonomi och ej heller ha möjlighet att erhålla erforderliga tillskott från annat håll. Sammankopplingen av statsbidragen med ordsbidragen kan nämligen för dessa sällskap lätt medföra antingen att sällskapen tvingas att för ifrågavarande verksamhet använda större del av sina totala resurser än som — med hänsyn till de arbetsuppgifter som föreligga på andra områden — i och för sig kan anses motiverat, eller ock att verksamheten hålles tillbaka och föreliggande möjligheter till statsbidrag ej utnyttjas. Inom kontrollförenings- och tjurföreningsverksamheten har det vidare under senare år i åtskilliga fall förekommit att sällskap, då det varit omöjligt att uppbringa erforderliga ordsbidrag på annat sätt, såsom ordsbidrag redovisat de medlemsavgifter, som djurägarna erlagt till sina föreningar. För att undvika en nedskärning av statsbidraget, vilken skulle ha kunnat få allvarliga återverkningar på verksamheten, har lanbruksstyrelsen sett sig nödsakad att godtaga ett dylikt förfaringsätt. Ett annat handlingssätt har enligt utredningens uppfattning ej heller varit möjligt. Det synes dock klart, att man därigenom avlägsnat sig ganska långt från vad som ursprungligen varit syftet med bestämmelserna om ordsbidragen.

Med anledning av vad i direktiven anförts om att det borde undersökas, vilken belastning ortsbidragen utgöra för de olika sällskapen och vad ett slopande av desamma skulle få för inverkan på bidragsbehovet och på grunderna för fördelningen av omkostnadsanslaget, påpekar utredningen, såsom redan förut nämnts, att det ej är möjligt att exakt ange, vad varje särskilt sällskap för dylikt ändamål utgivit av egna medel. För att ge en allmän bild av vad bestämmelserna om ortsbidrag i ekonomiskt hänseende betyda för sällskapen har utredningen emellertid uppgjort en tablå över storleken av de statsbidrag till de ifrågavarande verksamhetsgrenarna, som under år 1949 utgått i varje särskilt hushållningssällskapsområde. Tablåen är såsom bilaga 9 fogad vid utredningens betänkande till vilket här torde få hänvisas. Utredningen framhåller att man i avsaknad av exakta uppgifter om vad sällskapen av egna medel utgivit i ortsbidrag torde få taga statsbidragens storlek såsom ett schematiskt uttryck även för den belastning, som bestämmelserna om ortsbidrag innebära för de olika sällskapen. Detta gäller dock enligt vad som påpekas i betänkandet givetvis ej i de fall, då sällskapen redovisat avgifter från djurägarna såsom ortsbidrag.

Med det nu sagda anser utredningen även frågan, vad ett slopande av ortsbidragen skulle få för inverkan på sällskapens bidragsbehov, i stort sett besvarad. Däremot ger tablån självfallet ej något svar på den andra i direktiven ställda frågan, nämligen frågan hur ett slopande av bestämmelserna om ortsbidrag borde påverka grunderna för fördelningen av omkostnadsanslaget. Här om framhåller utredningen först, att det icke finnes något direkt samband mellan de olika sällskapens utgifter för ortsbidrag och deras andel i det statliga omkostnadsanslaget. Detta gäller vare sig man tillämpar de regler för fördelningen av omkostnadsanslaget, som nu gälla, eller dem, som utredningen föreslagit. Förhållandet belyses av en i betänkandet (s. 58) intagen uppställning, vari anges dels hur stor del de statsbidrag, som under år 1949 utgingo till de olika sällskapen för ifrågavarande ändamål, procentuellt utgjorde av den sammanlagda summan av dessa statsbidrag, dels hur stor del som varje sällskap erhåller av omkostnadsanslaget enligt de nu gällande respektive enligt de av utredningen föreslagna fördelningsgrunderna.

Utredningen framhåller att det av tablån framgår att en höjning av statsbidragen, som företages i syfte att minska eller borttaga ortsbidragen, får helt andra verkningar för de enskilda sällskapen än en höjning av omkostnadsanslaget med motsvarande belopp. Som exempel anføres, att en fördubbling av statsbidragen och en däremot svarande minskning av ortsbidragen skulle medföra en besparing av 14 220 kronor för Stockholms läns och stads hushållningssällskap, medan en höjning av omkostnadsanslaget med motsvarande belopp med tillämpning av nu gällande fördelningsgrunder skulle tillföra sagda sällskap 27 100 kronor. För Älvsborgs läns södra hushållningssällskap bli motsvarande siffror 28 448 respektive 19 300 kronor.

Med hänsyn till det anförda uttalar utredningen som sin uppfattning, att en höjning av statsbidragen och en däremot svarande minskning av ortsbidragen icke lämpligen bör komma i fråga, därest man främst åsyftar att åstadkomma en generell förstärkning av hushållningssällskapens ekonomis-

ka resurser. I sådant fall bör man i stället höja det allmänna omkostnadsanslaget. Vill man i främsta rummet stimulera verksamheten på de områden, för vilka bidragen äro avsedda, kan däremot en dylik åtgärd givetvis vara lämplig. Man bör emellertid då vara på det klara med att den lättnad densamma medför för sällskapen varierar mycket och att åtgärden därför ej kan ersätta en höjning av omkostnadsanslaget, därest en sådan höjning i och för sig är påkallad.

Utredningen föreslår emellertid en ändring av bestämmelserna om statsbidrag. Enligt dess mening bör nämligen föreskriften att presterande av ortsbidrag skall utgöra förutsättning för rätt till statsbidrag slopas. I betänkandet framhålles att en sådan ändring icke skulle medföra någon ökad belastning för statsverket men likväl innebära en viss lättnad för sällskapen. Som ytterligare motivering för förslaget anföres i betänkandet följande.

För en sådan åtgärd kunna åtskilliga skäl anföras. Genom densamma skulle man undanröja åtskilliga av de erinringar, som riktats mot de nuvarande stadgandena om ortsbidrag. Någon spärr skulle ej längre föreligga för en utveckling av de ifrågavarande verksamhetsgrenarna, i den mån intresse därför finnes och statliga bidrag äro tillgängliga. Sällskapen skulle vidare få större frihet att sätta in sina resurser på olika viktiga områden utan att därför löpa risken att hålla tillbaka de här ifrågavarande verksamhetsgrenarna. Vidare kan påpekas, att statsbidrag redan nu på ett flertal likartade områden lämnas utan villkor om ortsbidrag. Så till exempel har något dylikt villkor ej uppställts i fråga om den statsunderstödda utbildningsverksamheten på jordbrukets område. Och slutligen må framhållas, att bestämmelserna om ortsbidrag i realiteten bli satta ur kraft, i den mån man godtager det nyss nämnda, på sina håll praktiserade förfaringsättet att redovisa djurägareavgifter såsom ortsbidrag.

Utredningen förutsätter givetvis att sällskapen, om villkoret om ortsbidrag slopas, även i fortsättningen skola stödja de berörda verksamhetsgrenarna efter måttet av sina resurser.

Förslaget om slopande av villkoret om ortsbidrag gäller följande statsbidragsunderstödda verksamhetsgrenar, nämligen fröodling, berberisbekämpning, nötboskapsavel, kontrollföreningar, svinskötsel och fårskötsel.

Ändringen bör enligt utredningen genomföras i fråga om fröodling, berberisbekämpning, svinskötsel och fårskötsel från och med den 1 juli 1952, i fråga om kontrollföreningsverksamheten från och med ingången av verksamhetsåret 1952/53 samt beträffande nötboskapsaveln från och med den 1 januari 1953.

I betänkandet framhålles till slut att det, om man i enlighet med utredningens förslag överlämnar åt sällskapen att själva avgöra, i vilken utsträckning de kunna stödja de nu berörda verksamhetsgrenarna, uppenbarligen icke finns någon anledning att låta omfattningen av detta stöd påverka grunderna för fördelningen av omkostnadsanslaget. Därest det i fortsättningen skulle befinnas möjligt och lämpligt att öka statsbidragen till dessa verksamhetsgrenar, och behovet av stöd från annat håll därigenom skulle minska, bör sålunda enligt utredningens mening den lättnad, som detta kan föranleda för hushållningssällskapen, icke medföra någon förändring i

grunderna för fördelningen av omkostnadsanslaget. Utredningen förutsätter härvid att det liksom hittills måste bli en avvägningsfråga, huruvida den ökning av det allmännas ekonomiska insatser för främjande av jordbrukets driftsrationalisering som kan vara möjlig, skall få formen av nya eller höjda bidrag till speciella ändamål eller av en höjning av omkostnadsanslaget och därmed en allmän förstärkning av sällskapens resurser.

Yttrandena. Utredningens förslag om att presterande av ortsbidrag ej längre skall utgöra förutsättning för erhållande av statsbidrag till vissa verksamhetsgrenar tillstyrkes av *samtliga remissinstanser utom statskontoret*. Sistnämnda ämbetsverk anser att kravet på ortsbidrag bör bibehållas men reduceras så att ortsbidraget skulle motsvara minst 75 procent av statsbidraget. Som motivering härför anför ämbetsverket följande.

Syftet med föreskrifterna om ortsbidrag har, såsom utredningen framhållit, varit att skapa garanti för att ett verkligt ortsintresse skulle föreligga för de åtgärder, som man ville främja genom det statliga stödet, och samtidigt även uppnå viss säkerhet för att sparsamhet iakttages med de allmänna medel, som ställas till förfogande. De skäl, som anförts för slopande av bestämmelserna om ortsbidragen, ha icke gentemot de synpunkter, som anförts för deras införande, övertygat statskontoret om att ett borttagande av detta villkor skulle vara välbetänkt. Innan en så radikal åtgärd vidtages som att helt slopa kraven på ortsbidrag, vilka för närvarande uppgå till minst samma belopp som motsvarande statsbidrag, synes man i varje fall böra pröva sig fram genom att ändra bestämmelserna om storleken av bidragen från orten. Ämbetsverket vill alltså för sin del föreslå, att kravet på ortsbidrag alltjämt bibehålles men att dessa reduceras att motsvara exempelvis minst 75 procent av statsbidragen.

Riksförbundet Landsbygdens folk föreslår i första hand att de statsbidrag, som utgå till här avsedda verksamhetsgrenar, skola sammanföras med det allmänna omkostnadsanslaget och fördelas enligt de grunder, som förbundet förordat beträffande fördelningen av sistnämnda anslag. Skulle detta förslag ej kunna genomföras, tillstyrker förbundet i andra hand utredningens förslag. Samma åsikt uttalas av *hushållningssällskapen i Västmanlands och Västernorrlands län*.

Hushållningssällskapet i Kalmar läns södra område förordar, jämte det sällskapet tillstyrker utredningens förslag, att kravet på ortsbidrag skall slopas jämväl beträffande den verksamhet på fiskets och undervisnings område, som hushållningssällskapen bedriva i enlighet med kungörelsen nr 502/1948 samt reglementena nr 451/1949 och 269/1950.

Hushållningssällskapet i Norrbottens län påpekar i detta sammanhang att det statsbidrag, som utgått under senare år, i vissa fall, exempelvis i fråga om statsbidrag till kontrollföreningsverksamheten, ej uppgått till de maximibelopp som medgivits i bidragsförfattningarna och att detta medfört en osäkerhet för sällskapen. Sällskapet anser det därför angeläget att ökade statsmedel skola kunna ställas till förfogande, så att kontrollföreningsverksamheten skall kunna bibehållas i sin nuvarande omfattning och i vissa fall utvidgas.

D. Norrlandsanslaget.

Gällande bestämmelser m. m. Alltsedan budgetåret 1937/38 ha av de medel, som stått till förfogande för prisreglerande åtgärder på jordbrukets område, vissa medel (norrlandsanslaget) fått disponeras för produktionsbefrämjande åtgärder i Norrland samt vissa delar av Värmlands och Kopparbergs län. Dessa belopp ha uppgått till under budgetåret 1937/38 700 000 kronor, under budgetåret 1938/39 800 000 kronor, under budgetåret 1939/40 1 000 000 kronor, under ettvarrt av budgetåren 1940/41—1949/50 900 000 kronor samt under vardera budgetåret 1950/51 och 1951/52 1 000 000 kronor.

Norrlandsanslaget fördelas av Kungl. Maj:t med utgångspunkt från vissa av riksdagen godkända riktlinjer. Dessa innebära i huvudsak att en del av anslaget skall användas för att utlämna bidrag utan återbetalningsskyldighet till uppförande av andelsslakterier, andelsmejerier och liknande anläggningar medan resten skall användas för produktions- och avsättningsbefrämjande åtgärder. Beträffande de sistnämnda åtgärderna skola huvudsakligen sådana komma i fråga, som ha till syfte att förbilliga och rationalisera produktionen samt anpassa denna till de naturliga betingelser för en lönnande jordbruksdrift, som kunna föreligga i varje särskilt fall.

Den senare delen av anslaget ställes i regel av Kungl. Maj:t till hushållningssällskapens förfogande för att av sällskapen efter deras förslag disponeras för åtgärder av de slag, som nyss nämnts. Kungl. Maj:t brukar emellertid vid fördelningen ange vissa allmänna riktlinjer beträffande användningen av medlen. Sålunda brukar föreskrivas att bidragen i första hand skola användas till åtgärder, vilka avse att mera direkt främja jordbruksproduktionen — alltså i allmänhet icke till avlöning av tjänstemän eller bestridande av expeditjonskostnader — och för vilka bidrag av allmänna medel eljest icke kunna väntas bli disponibla, att sällskapens personal i första hand skall anlitas för verksamhetens bedrivande, att av bidragen arvoden få utbetalas endast i sådana fall, då på grund av särskilda förhållanden verksamheten icke kan bedrivas med anlitage av sällskapens personal samt att bidragen ej få användas för utlämnande av bidrag till lantbruksundervisningsanstalter för anskaffande av möbler, undervisningsmateriel eller andra inventarier, till mejeri- eller potatislagerhusanläggning eller till fiskets främjande. Bland de ändamål, för vilka bidragen använts, må nämnas fodermedelsanalyser, undersökningar rörande kreatursbeståndets beskaffenhet, demonstrationsjordbruk, förbättrad betesproduktion samt upplysning och propaganda. Den del av anslaget, som ställts till hushållningssällskapens förfogande, uppgick under ett vart av åren 1946—1949 till 500 000 kronor samt under vardera året 1950 och 1951 till 600 000 kronor. Fördelningen av medlen mellan de olika sällskapen framgår av en å nästföljande sida intagen tablå.

Den höjning av bidragen till Västerbottens och Norrbottens läns hushållningssällskap, som skedde år 1950, var, såsom framgår av propositionen nr 245/1950, avsedd att utgöra ett särskilt stöd till dessa sällskap på grund av

Hushållningssällskap	1946	1947	1948	1949	1950
Värmlands läns	40 000	40 000	40 000	40 000	40 000
Kopparbergs läns	45 000	45 000	45 000	45 000	45 000
Gävleborgs läns	50 000	50 000	50 000	50 000	50 000
Västernorrlands läns	95 000	95 000	95 000	95 000	95 000
Jämtlands läns	70 000	70 000	70 000	70 000	70 000
Västerbottens läns	100 000	100 000	100 000	100 000	140 000
Norrbottens läns	100 000	100 000	100 000	100 000	160 000
Tillhoppa	500 000	500 000	500 000	500 000	600 000

deras beträngda ekonomiska läge. Återstoden av norrlandsanslaget användes såsom nyss nämnts i huvudsak för utbetalande av bidrag till uppförande av andelsslakterier, andelsmejerier och liknande anläggningar. Medel för dessa ändamål utgingo från början endast till andelsslakterier. Av de anslag, som ställdes till förfogande för budgetåren 1937/38 och 1938/39, skulle nämligen enligt riksdagens beslut för vardera budgetåret högst 200 000 kronor få användas för utlämnande av bidrag utan återbetalningskyldighet för byggande av andelsslakterier i Norrland ävensom i andra delar av riket, där svårigheter funnos att ordna avsättningen av kött och fläsk på ett rationellt sätt. Bidragen skulle i regel utgå med högst 20 procent av byggnadskostnaden i Norrland och högst 10 procent i de övriga delar av landet som kunde komma i fråga. Sedermera utvidgades emellertid användningsområdet till att även gälla andelsmejerier och vissa andra anläggningar. Avsikten var dock härvid främst att stödja jordbruksproduktionen i de ur produktionshänseende sämst ställda delarna av landet.

I propositionen nr 230/1939 angående prisreglerande åtgärder på jordbrukets område för regleringsåret 1939/40 anförde nämligen dåvarande departementschefen, att framställningar gjorts från vissa mejerierorganisationer i Västerbottens och Norrbottens län om hjälp till ordnande av mejerihanteringen inom Västerbottens läns lappmark och därmed jämförliga delar av sagda län samt inom Norrbottens län. Departementschefen framhöll, att han funnit syftet med dessa framställningar behjärtansvärt och ansåge att bidrag för ändamålet borde utgå ur norrlandsanslaget. Han föreslog därför, att i fortsättningen viss del av detta anslag skulle få användas för utlämnande av bidrag för anläggande eller ombyggnad av andelsmejerier i lappmarken och därmed jämförliga trakter av landet. Bidragen borde i regel begränsas till 20 procent av anläggningskostnaderna. Därest vederbörande hushållningssällskap på grund av särskilda förhållanden funne sig böra tillstyrka högre bidrag än 20 procent, borde Kungl. Maj:t dock givetvis vara oförhindrad att besluta i enlighet därmed. Såsom villkor för erhållande av bidrag borde gälla, att anläggningarna utfördes i samverkan med Svenska mejeriernas riksförening och tillgodosåge ett rationellt ordnande av driften.

I propositionen uttalades vidare att bidrag ur norrlandsanslaget även borde få utgå för anläggning av potatislagerhus i Norrland och andra delar av landet, där likartade avsättningsförhållanden för potatis rådde. Beträffande

bidragens storlek och villkoren för erhållande av bidrag borde i tillämpliga delar gälla vad som i propositionen sagts om bidrag för anläggande av mejerier i lappmarken.

Vad sålunda anförts i propositionen nr 230/1939 lämnades utan erinran av riksdagen.

Bidrag ur norrlandsanslaget för uppförande av andelsslakterier utlämnades endast under de första åren. Även för uppförande av potatislagerhus har anslaget tagits i anspråk endast i mycket ringa omfattning. Den huvudsakliga användningen har i stället under senare år blivit utlämnande av bidrag för uppförande av andelsmejerier och liknande anläggningar. Härvid har även en viss utvidgning av användningsområdet skett. Medan bidragen till en början i huvudsak endast kommo lappmarksmejerierna och liknande mejerier tillgodo, har nämligen bidragsgivningen efter hand kommit att utsträckas därhän att även mejeriföretag i övriga delar av Norrland samt vissa områden av Kopparbergs och Värmlands län fått del av bidragen. Härvid har dock den praxis utformats att bidragsprocenten satts högre för mejerianläggningar i lappmarken än för dylika anläggningar i övriga områden. Sålunda har bidrag för mejerianläggningar i övre lappmarken i något fall utgått med 50 procent av kostnaderna. Bidragsprocenten har sedan minskats allteftersom förhållandena ändrats så att den för stadsmejerier och jämförliga mejerier i kustlandet endast utgjort 10 procent.

Under femårsperioden 1946—1950 ha bidragen — med ett undantag — utgått uteslutande till mejerier. Undantaget utgöres av en ostlagringslokal i Östersund. För att undvika att något enstaka företag skulle få alltför stor del av det för ett visst år disponibla beloppet har vidare i rätt stor utsträckning förfarits så, att bidrag till mera omfattande företag beviljats två eller flera år i rad, varje år med viss del av det begärda bidraget, till dess man kommit upp i en sammanlagd bidragssumma, som ansetts skälig i förhållande till den totala kostnaden och företagens läge.

Det förtjänar i detta sammanhang även anmärkas, att Kungl. Maj:t vid olika tillfällen beviljat bidrag till uppförande av slakterianläggningar i Norrland ur den del av anslagen till prisreglerande åtgärder på jordbrukets område, som stått till statens jordbruksnämnds (förut statens livsmedelskommissionens) förfogande.

Ur norrlandsanslaget har Kungl. Maj:t slutligen beviljat bidrag för speciella ändamål med mindre belopp, exempelvis till studiegårdsverksamheten, till mejeriförsöksstationen i Kroksta, till jordbrukets upplysningsnämnd för anordnande av upplysningsverksamhet i jordbruks- och trädgårdsfrågor för ifrågavarande delar av landet och till lantbruksstyrelsens disposition för anordnande av en speciellt för norra Sverige anpassad upplysnings- och undersökningsverksamhet på utsädesodlingens och utsädeshandelns område.

Utredningens förslag. I direktiven uttalades att det av flera skäl syntes lämpligt att de särskilda bidrag, som utgå ur norrlandsanslaget till hus-hållningssällskapen i Norrland samt i Värmlands och Kopparbergs län, skulle

inarbetas i hushållningssällskapens allmänna omkostnadsbidrag. Denna fråga borde därför närmare övervägas under utredningen. Hushållningssällskapsutredningen avvisar emellertid för sin del tanken på att sammanföra ifrågavarande bidrag med bidragen ur det allmänna omkostnadsanslaget. Utredningen anför härom bland annat följande.

Med hänsyn ej minst till den ganska fria dispositionsrätt, som sällskapen redan nu bruka tillerkännas över ifrågavarande medel, skulle det väl i och för sig kunna anses vara principiellt motiverat att sammanföra dessa bidrag med dem, som utgå ur det allmänna omkostnadsanslaget. Att de förstnämnda medlen i allmänhet ej få användas till avlönande av tjänstemän eller bestridande av expeditjonskostnader kan i detta sammanhang ej tillmätas någon större betydelse, eftersom de i allt fall innebära ett tillskott till sällskapens ekonomi, vilket kan göra det möjligt för sällskapen att i stället använda andra inkomster för att täcka dylika administrationskostnader. Mot ett sådant sammanförande tala emellertid vissa praktiska skäl. Om bidragen skulle inarbetas i det allmänna omkostnadsanslaget och detta skulle fördelas enligt de grunder, som utredningen tidigare föreslagit, skulle följden därav bli, att medlen till större eller mindre del skulle komma samtliga hushållningssällskap till godo i stället för att — såsom nu är fallet — fördelas mellan sällskapen i de sju nordligaste länen. Noga räknat skulle effekten bli den, att sistnämnda sju sällskap endast skulle få 36 procent av beloppet. De skäl, som på sin tid föranledde, att man ville lämna ett särskilt stöd till det norrländska jordbrukets förkovran, kvarstå emellertid åtminstone i huvudsak alltjämt. Utredningen anser sig med hänsyn därtill icke vilja föreslå någon åtgärd, som innebär att detta stöd minskas. Under sådana förhållanden har man enligt utredningens uppfattning att välja mellan att bibehålla stödet i form av ett särskilt anslag och att sammanföra det med det allmänna omkostnadsanslaget men likväl fördela det enligt speciella regler mellan de sällskap som anses böra få del av detsamma. Den senare utvägen, vilken överensstämmer med vad 1939 års hushållningssällskapsutredning på sin tid föreslog, innebär emellertid knappast någon egentlig lösning. Att inom det allmänna omkostnadsanslaget ha två olika poster, vilka fördelas efter helt skilda regler och av vilka den ena endast är avsedd för ett fåtal sällskap, kan ju i vart fall reellt icke sägas utgöra något sammanförande av de båda anslagen och ej heller eljest medföra någon påtaglig fördel. Ett skäl mot en sådan åtgärd är vidare, att man därigenom skulle få svårare att vidtaga sådana jämkningar i fråga om fördelningen mellan sällskapen, som eventuellt kunna finnas lämpliga i samband med en höjning av det totala bidragsbeloppet eller eljest. Utredningen har därför stannat för att förorda, att ifrågavarande del av norrlandsanslaget även i fortsättningen skall hållas skild från det allmänna omkostnadsanslaget.

Utredningen har ej heller funnit skäl att föreslå någon ändring i fråga om fördelningen av bidragen. Utredningen anser sålunda, att förutom Norrlandslänen både Värmlands och Kopparbergs län även i fortsättningen böra erhålla del av bidragen och har ej heller någon erinran mot det sätt på vilket bidragen fördelats mellan dessa sällskap. I den mån några jämkningar i fråga om fördelningen kunna finnas påkallade, bör det enligt utredningen liksom hittills få ankomma på Kungl. Maj:t att besluta därom. Utredningen förutsätter dock givetvis, att de belopp å 40 000 respektive 60 000 kronor, vilka för närvarande utgå till Västerbottens och Norrbottens läns hushåll-

ningssällskap för bestridande av rese- och traktamentskostnader för befattningshavarna, skola bortfalla. Motsvarande belopp, tillhopa 100 000 kronor, bör i stället tillföras det allmänna omkostnadsanslaget.

Ehuru utredningen sålunda anser, att ifrågavarande bidrag ej böra sammanföras med hushållningssällskapens omkostnadsanslag, förordar den dock en annan ändring beträffande desamma. Utredningen anser nämligen att bidragen i fortsättningen böra utgå ur ett särskilt riksstatsanslag under nionde huvudtiteln. I betänkandet anföres härom följande.

Det synes knappast föreligga tillräckliga skäl för att bidragen även i fortsättningen skola utgå ur anslaget till prisreglerande åtgärder på jordbrukets område. De ändamål, för vilka medlen användas, rymmas ju helt inom den verksamhet, som sällskapen i övrigt bedriva med hjälp av särskilda i riksstaten upptagna anslag. Det är alltså här ej fråga om några speciella åtgärder, vilka ha ett direkt samband med den prisreglerande verksamheten på jordbrukets område, utan om en del av sällskapens allmänna verksamhet för rationalisering av jordbrukets driftsförhållanden. Under sådana förhållanden synes det riktigare att även de medel, som ställas till förfogande för ifrågavarande verksamhet för det norrländska jordbrukets förkovran, skola anvisas under ett särskilt riksstatsanslag. Detta synes lämpligen böra upptagas under G. i nionde huvudtiteln samt benämnas »Anslag för främjande av jordbruksproduktionen i Norrland».

Beträffande användningen av det sålunda föreslagna anslaget framhåller utredningen att Kungl. Maj:t, i överensstämmelse med vad som gäller för närvarande, bör äga rätt att ur anslaget direkt bevilja bidrag för speciella ändamål.

I detta sammanhang har utredningen även upptagit frågan, i vad mån sällskapen böra ha rätt att efter eget gottfinnande disponera de medel, som anvisas till dem ur anslaget. I betänkandet framhålles härom att sällskapen redan nu ha ganska vidsträckta befogenheter i detta hänseende. Den viktigaste av de inskränkningar, som nu gälla, finner utredningen vara föreskriften om att medlen i allmänhet icke få användas till avlöning av tjänstemän eller bestridande av expeditjonskostnader. Utredningen påpekar emellertid, att en dylik föreskrift får endast begränsad verkan, eftersom sällskapen ha full frihet att använda sina andelar i det allmänna omkostnadsanslaget för dylika ändamål. Det synes vidare utredningen bäst överensstamma med de allmänna principerna i fråga om det statliga stödet åt hushållningssällskapens verksamhet, att sällskapen skola ha rätt att inom sin fastställda verksamhetsram fritt disponera även ifrågavarande medel. Utredningen förordar därför att sällskapen i princip skola tillerkännas dylik rätt. Härvid gör den dock den reservationen, att hinder ej bör möta för Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, lantbruksstyrelsen att, därest så skulle visa sig påkallat, liksom nu meddela vissa bestämmelser rörande användningen av medlen.

Vad hittills anförts har endast gällt den del av norrlandsanslaget, som brukat ställas till hushållningssällskapens förfogande. Såsom förut nämnts

användes emellertid även en betydande del av norrlandsanslaget — närmare 400 000 kronor om året — för utbetalande av bidrag till uppförande av mejerianläggningar m. m. Utredningen har i anslutning till sitt förslag om ändrade grunder för fördelningen av hushållningssällskapens omkostnadsanslag ansett sig böra upptaga även frågan om användningen av dessa medel.

I betänkandet framhålles härom till en början, att det stöd, som lämnats i denna ordning, givetvis i och för sig har varit av stort värde. Utredningen anser det emellertid vara obestriddligt dels att en viss förändring numera inträtt i de förhållanden, som närmast torde ha motiverat införandet av ifrågavarande stödform, dels att stödet särskilt under senare år i stor omfattning kommit att utgå till andra områden än dem, för vilka det från början synes ha varit avsett.

I det förra hänseendet pekar utredningen på att utvecklingen inom mejeri- och slakterirörelsen i Norrland likaväl som i landet i dess helhet gått i riktning mot en koncentration av verksamheten till färre men större enheter. Särskilt i Norrland har samtidigt härmed verksamheten utvidgats på grund av ökad produktion och ökad anslutning från producenternas sida. Till belysande härav återgivas i betänkandet vissa uppgifter angående utvecklingen på mejeri- och slakteriområden från år 1939 till år 1950.

Utredningen framhåller härefter att det, även om man tar hänsyn till den mycket kraftiga stegring av byggnadskostnaderna som ägt rum, synes klart att den relativa betydelsen av de ifrågavarande bidragen på grund av den nyss skisserade utvecklingen får anses vara mindre nu än den var i slutet av 1930-talet, då stödformen infördes. Rörande denna fråga anföres härefter i betänkandet följande.

Vad angår dispositionen av bidragsmedlen torde först få erinras om att stödet till mejerianläggningar från början varit avsett att utgå till anläggningar i lappmarken och därmed jämförliga delar av landet, samt att det jämväl uttalats att bidragen i regel borde begränsas till 20 procent av anläggningskostnaderna. Av den förut återgivna tablån framgår emellertid att de bidrag, som beviljats under senare år, till avgjort övervägande del utgått till företag i trakter, vilka i produktions- och avsättningshänseende måste anses bättre ställda än lappmarkerna och därmed jämförliga områden. Av de bidrag å tillhoppa närmare 1 800 000 kronor, som beviljats under den senaste 5-årsperioden, har sålunda i runt tal endast något mindre än en tredjedel eller i genomsnitt cirka 100 000 kronor om året tillfallit företag i lappmarken eller därmed jämförliga områden. Utvidgningen av tillämpningsområdet har även medfört att man, för att åstadkomma en lämplig differentiering av bidragens storlek, lämnat bidrag med ända upp till 50 procent av kostnaden till företag i sistnämnda områden.

Utredningen vill understryka, att bidragen måste anses ha varit av värde även i de fall, då de utgått till anläggningar i de ur produktions- och avsättningssynpunkt bättre belägna delarna av Norrland. Samtidigt är det emellertid klart, att det stöd till jordbruket, som de innebära, är av mycket ringa omfattning jämfört med det totala värdet av jordbruksproduktionen i ifrågavarande delar av landet och även jämfört med det stöd, som utgår i annan ordning. Till belysande härav kan exempelvis nämnas, att värdet av

den vid mejerier invägda mjölken i Norrland, med undantag av Gästrikland, år 1950 grovt räknat kan uppskattas till 175 miljoner kronor. Av denna summa utgjorde cirka 20 miljoner kronor särskilt mjölkpristillägg. Då de bidrag, som beviljades sagda år uppgingo till ej fullt 400 000 kronor, representerade bidragen sålunda ej mer än cirka 0,2 procent av hela värdet av mejerimjölken respektive 2 procent av det särskilda mjölkpristillägget. Det kan i detta sammanhang även erinras om att de särskilda clearingåtgärder, som enligt den våren 1951 träffade överenskommelsen angående prissättningen på jordbrukets produkter under första delen av regleringsåret 1951/52 skola vidtagas under instundande regleringsår, beräknats tillföra mjölkproduktionen i bland annat nyssnämnda delar av landet en summa av omkring 24 miljoner kronor.

Med hänsyn till dessa förhållanden har utredningen den uppfattningen, att man ej ur det norrländska jordbrukets synpunkt behöver hysa några allvarligare betänkligheter mot ett borttagande eller en begränsning av ifrågavarande bidrag, därest de medel, som därigenom inbesparas, komma jordbruket till godo i annan form och på ett sätt som innebär påtagliga fördelar. Med denna utgångspunkt har utredningen övervägt lämpligheten av att ifrågavarande medel helt eller delvis skola tillföras hushållningssällskapens allmänna omkostnadsanslag.

Utredningen påpekar härom, att det i direktiven för utredningens arbete framhållits, att det statsfinansiella läget icke under den närmaste tiden torde komma att medge någon egentlig utvidgning av sällskapens verksamhet och att utredningen därför ej heller i samband med omprövningen av grunderna för fördelningen av omkostnadsanslaget borde räkna med någon sådan utvidgning. Det förslag till ändrade fördelningsgrunder, som utredningen framlagt, har ej heller tagit sikte på någon utvidgning av verksamheten. Resultatet av de nya fördelningsgrunderna måste emellertid självfallet, om den totala anslagssumman bibehålles oförändrad, bli att vissa sällskap få vidkännas en minskning av de till dem utgående bidragen. Alldeles bortsett från den kostnadsökning, som inträtt sedan hösten 1950, är dock sällskapens ekonomiska ställning i flertalet fall sådan, att möjligheterna att kompensera ett dylikt inkomstbortfall på annat sätt måste anses mycket små för att ej säga obefintliga. Utredningen anser det därför vara nödvändigt, att man i samband med genomförandet av de nya fördelningsgrunderna tillser, att de ej för något sällskap skola medföra försämring av någon betydelse. Samtidigt är det — alldeles bortsett från den kostnadsökning, som ägt rum efter år 1950 — i hög grad angeläget, att man ej enbart skall begränsa sig till att utjämna inkomstbortfallen utan även försöka åstadkomma någon förbättring för i vart fall det övervägande antalet av sällskapen.

Beträffande möjligheterna att åstadkomma en sådan förbättring anför utredningen följande.

Till det omkostnadsanslag å 3 100 000 kronor, som nu utgår respektive beviljais för budgetåret 1951/52, hör, som redan förut påpekats, till en början läggas del belopp å 100 000 kronor, vilket nu utgår ur norrlandsanslaget såsom ett särskilt bidrag till hushållningssällskapen i Västerbot-

tens och Norrbottens län. Detta tillägg är emellertid i och för sig icke tillräckligt för att åstadkomma sådana verkningar, som nyss nämnts, utan härför erfordras ytterligare ett ej oväsentligt belopp. Det är givetvis i och för sig önskvärt, att även sistnämnda belopp skall kunna ställas till förfogande på så sätt, att omkostnadsanslaget höjes utan att någon motsvarande minskning sker på annat håll. Utredningen har emellertid med hänsyn till innehållet i direktiven och till den utveckling, som ägt rum sedan dessa meddelades, ansett sig böra räkna med att detta sannolikt icke blir möjligt, särskilt i betraktande av att en betydande anslagshöjning kommer att behövas redan för att kompensera den ökning av kostnaderna för verksamheten, som ägt rum efter slutet av år 1950. Under dessa förhållanden har utredningen ansett att man — för den händelse den nyss angivna vägen icke visar sig framkomlig — bör överväga att begränsa bidragsgivningen till mejerier m. m. ur norrlandsanslaget och tillföra hushållningssällskapens omkostnadsanslag det belopp, som därigenom inbesparas.

I betraktande av vad förut sagts om dessa bidrags relativt ringa betydelse jämfört med värdet av den totala jordbruksproduktionen i de berörda delarna av landet, skulle det måhända kunna ifrågasättas att man därvid skulle helt slopa ifrågavarande bidragsgivning och sålunda höja omkostnadsanslaget med i runt tal 400 000 kronor jämte det i nästföregående stycke nämnda beloppet å 100 000 kronor. Det är emellertid klart att sådana jämförelser som nyss nämnts ej ge någon rättvisande bild av den betydelse bidragen ha rent lokalt, då det gäller att få till stånd en viss anläggning. Denna synpunkt gör sig i särskilt hög grad gällande i de områden, för vilka bidragsverksamheten från början speciellt varit avsedd, d. v. s. i lappmarkerna och därmed jämförliga trakter. Utredningen anser därför att man, även om bidragen bortfalla för övriga delar av Norrland, bör bibehålla dem för sagda områden samt därvid även söka hålla bidragsgivningen på ungefärligen samma nivå som under senare år. Härför skulle erfordras en anslagstilldelning av i genomsnitt 100 000 kronor om året. Återstoden av den nu ifrågavarande delen av norrlandsanslaget, cirka 300 000 kronor, skulle däremot kunna tillföras hushållningssällskapens omkostnadsanslag och sällskapen på så sätt erhålla en välbehövlig förstärkning av sina resurser.

Därest det i samband med den föreslagna omläggningen av grunderna för fördelningen av omkostnadsanslaget av statsfinansiella skäl icke skulle vara möjligt att på annat sätt bereda sällskapen en reell anslagsökning, förordar utredningen därför, att bidragsgivningen ur norrlandsanslaget till mejerier m. fl. inrättningar skall begränsas till att avse anläggningar i lappmarken och därmed jämförliga trakter och att i samband därmed även medelsanvisningen för sistnämnda ändamål skall begränsas till förslagsvis 100 000 kronor om året. Samtidigt bör den besparing, som göres därigenom, eller cirka 300 000 kronor om året, tillföras det allmänna omkostnadsanslaget. Detta skulle i så fall komma att uppgå till i runt tal $(3\ 100\ 000 + 100\ 000 + 300\ 000 =)$ 3 500 000 kronor. Medel för utbetalande av de nu nämnda bidragen till mejerier m. m. anses lämpligen böra utgå ur det anslag till produktionsfrämjande åtgärder i Norrland m. m., som enligt vad utredningen tidigare förordat bör uppföras såsom ett särskilt riksstatsanslag under nionde huvudtiteln. Detta skulle innebära, att norrlandsanslaget icke längre skulle behöva upptagas såsom en särskild delpost av anslaget till prisreglerande åtgärder på jordbrukets område.

Utredningen berör till sist frågorna om eventuella övergångsbestämmelser beträffande bidrag till sådana redan uppförda eller påbörjade anläggningar, som ej i fortsättningen skulle kunna inrymmas under bidragsbestämmelserna men för vilka bidrag ur norrlandsanslaget enligt hittills tillämpad praxis skulle ha kunnat komma i fråga. Den uttalar att, i den mån ett särskilt stöd till dylika anläggningar kan anses påkallat, hinder ej torde böra möta för Kungl. Maj:t att såsom en övergångsåtgärd bevilja bidrag till desamma ur anslaget till prisreglerande åtgärder på jordbrukets område. Utredningen åsyftar härvid särskilt sådana företag, vilka redan erhållit bidrag men där de hittills beviljade bidragsbeloppen endast uppgå till en del av vad företaget kunnat påräkna därest den nyss angivna ändringen ej vidtagits.

Yttrandena. Även utredningens förslag till en viss omläggning av norrlandsanslaget tillstyrkes eller lämnas utan erinran i så gott som samtliga yttranden, bland annat av *hushållningssällskapen i Kopparbergs, Gävleborgs, Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län. I åtskilliga av dessa yttranden understrykes dock att förslaget i denna del, såsom även utredningen angivit, bör genomföras endast därest det ej är möjligt att på annat sätt bereda hushållningssällskapen en verklig anslagsökning ävensom att bidrag övergångsvis bör beviljas till sådana redan uppförda eller påbörjade mejerianläggningar, som ej i fortsättningen skulle kunna inrymmas under bidragsbestämmelserna men för vilka bidrag ur norrlandsanslaget skulle ha kunnat komma i fråga enligt hittills tillämpad praxis. Dylika uttalanden göras bland annat av *lantbruksstyrelsen. Hushållningssällskapet i Jämtlands län* ifrågasätter vidare om ej det belopp, som även i fortsättningen skall stå till förfogande för utbetalande av bidrag till uppförande av mejerianläggningar m. m., bör höjas från det av utredningen föreslagna beloppet, 100 000 kronor, till 200 000 kronor.*

Riksförbundet Landsbygdens folk förklarar sig ej kunna godtaga utredningens förslag i denna del, då det enligt förbundets mening alltjämt finns ett betydande behov av bidrag till nya anläggningar för mejerier, potatislagerlokaler m. m. Förbundet finner det å andra sidan nödvändigt att man tillser att intet hushållningssällskap skall komma i avsevärt försämrat ekonomiskt läge genom de ifrågasatta ändringarna i fördelningsgrunderna. Den höjning av omkostnadsanslaget med 300 000 kronor, som enligt utredningens förslag skulle ske genom att medel överfördes till sagda anslag från norrlandsanslaget, bör därför åstadkommas på annat sätt.

Statskontoret anser, såsom redan förut anförts, att fullgoda skäl finnas för den begränsning av bidragsgivningen till mejerianläggningar m. m. i Norrland som utredningen föreslagit men att denna minskning ej får tagas till intäkt för en höjning av omkostnadsanslaget.

E. Hushållningssällskapens kontorspersonal.

Nuvarande förhållanden. Den å hushållningssällskapens personalförteckningar upptagna biträdespersonalen, vars avlöning helt bestrides av statsmedel, utgöres för varje sällskap av ett kanslibitråde i lönegrad Ca 11 samt ett skriv- och kontorsbitråde i reglerad befordringsgång (lönegrad Cf 4—Ca 8). Härjämte ha emellertid sällskapen så gott som undantagslöst ytterligare biträdespersonal anställd, vilken avlönas med sällskapens egna medel. Enligt uppgifter, som lämnats utredningen av Hushållningssällskapens förbund, uppgingo exempelvis under år 1950 sällskapens avlöningskostnader för icke statsbidragsavlönad kontorspersonal till över 300 000 kronor.

Utredningens förslag. Utredningen erinrar om att dåvarande statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet i propositionen nr 76/1947 angående omorganisationen av hushållningssällskapen m. m. — jämte det han förordade att för varje hushållningssällskap skulle beräknas två statsbidragsavlönade befattningshavare av kontorspersonalkategorien — uttalade, att man borde upptaga frågan om en utökning av denna personal till övervägande, därest det, sedan den nya organisationen varit i verksamhet någon tid, visade sig att ett stadigvarande behov av ytterligare biträdespersonal föreläge. Särskilda utskottet tillstyrkte i sitt av riksdagen godkända utlåtande nr 6 departementschefens förslag och underströk samtidigt särskilt dennes uttalande om en utökning av antalet kontorstjänstemän.

I betänkandet framhålles härefter, att verksamheten vid hushållningssällskapen hunnit stabiliseras under den tid, som gått sedan omorganisationen av sällskapen genomfördes. Det kan enligt utredningens uppfattning icke råda något tvivel om att det sammanlagda behovet av kontorspersonal vid sällskapen betydligt överstiger det nuvarande antalet i personalförteckningarna upptagna tjänster av detta slag. Utredningen hänvisar i detta sammanhang till en i betänkandet intagen sammanställning över den biträdespersonal som nu avlönas av sällskapens egna medel. I samband härmed uttalar utredningen också att sällskapen för närvarande ofta otvivelaktigt på många håll av brist på medel till avlönande av skrivbiträdespersonal tvingas låta andra befattningshavare själva utföra skrivarbete, som lämpligen bort anförtros dylik personal.

Det kan därför enligt utredningens mening icke råda något tvivel om att en utvidgning av den statsbidragsavlönade biträdespersonalen vid sällskapen är motiverad. Särskilt uppenbart finner utredningen detta vara beträffande de större hushållningssällskapen. Utredningen har därför också övervägt att föreslå en generell utvidgning av biträdespersonalen med ett kontorsbitråde för varje hushållningssällskap och därjämte ett lämpligt antal befattningar av samma slag att fördelas mellan de större sällskapen. Utredningen har emellertid ansett sig icke böra framlägga ett dylikt förslag. Som motivering härför anför utredningen följande.

Enligt utredningens uppfattning kan det i betraktande av den frihet, som sällskapen äga att själva utforma sin verksamhet, icke utan vidare anses

klart, att statsmakterna böra genom avlöningsanslaget påtaga sig avlöningskostnaderna för all den biträdespersonal, som sällskapen behöva.

I den mån sällskapen bedriva viss verksamhet med stöd av andra inkomstkällor än statliga bidrag synes det sålunda i och för sig rimligt, att de skola använda dessa inkomstkällor även för att täcka åtminstone en del av kostnaderna för det skrivarbete, som verksamheten för med sig. Samma resonemang kan i viss mån föras även beträffande sådan verksamhet, som bedrivs på grundval av medel, som sällskapen erhållit från det allmänna omkostnadsanslaget. Särskilt gäller detta därest verksamheten utformas på ett sätt, som medför större behov av biträdespersonal än normalt eller som medför inkomster för sällskapen.

Av rent praktiska skäl bör vidare tydligen någon ny statsbidragsavlönad biträdestjänst icke inrättas, med mindre fullt behov av en sådan tjänst kan beräknas föreligga under hela året. Mera tillfälliga behov av arbetskraft böra följaktligen tillgodoses i annan ordning.

Utredningen har vidare fäst avseende vid att ett genomförande av ett sådant förslag för några hushållningssällskap i realiteten skulle betyda ett inrättande av nya tjänster. Även om detta i och för sig skulle kunna vara ytterst välbehövligt — ej minst med hänsyn till önskvärdheten av att den kvalificerade personalen skall avlastas från skrivgöromål o. d. — har utredningen mot bakgrunden av den restriktiva politik, som statsmakterna i nuvarande ekonomiska läge föra såvitt gäller inrättande av nya tjänster, ansett förutsättningarna för ett realiserande av ett sådant önskemål mycket små.

För att man skall kunna åtminstone delvis undanröja den orättvisa, som ligger däri att de nuvarande bestämmelserna ej taga någon som helst hänsyn till variationerna mellan de olika sällskapen i fråga om arbetets omfattning, och samtidigt åstadkomma en viss lättnad för sällskapen, föreslår utredningen emellertid, att från och med den 1 juli 1952 ytterligare 20 befattningar som kontors- och skrivbiträden skola upptagas i sällskapens personalförteckningar. Det bör enligt utredningens uppfattning lämpligen få ankomma på Kungl. Maj:t att efter förslag från lantbruksstyrelsen fördela dessa tjänster på de olika sällskapen. I den mån tjänsterna besättas med personer, vilka redan förut varit anställda hos vederbörande sällskap, torde i fråga om befattningshavarnas inplacering i löneklass få gälla samma övergångsbestämmelser, som tidigare tillämpats i liknande fall.

Utredningen framhåller, att det förslag, som den sålunda framlägger, icke är avsett att innebära någon definitiv lösning av den föreliggande frågan utan i stället bör betraktas som ett provisorium i avbidan på att en mera allmän förstärkning av hushållningssällskapens resurser skall bli möjlig.

En ökning av antalet kontorsbiträden med 20 skulle för statsverket medföra en ökning av anslaget till avlöningskostnader med i runt tal 104 000 kronor (inbegripet rörligt tillägg enligt de hösten 1951 gällande grunderna).

Yttrandena. Förslaget om en utvidgning av den statsbidragsavlönade kontorspersonalen vid hushållningssällskapen tillstyrkes av *samtliga remissinstanser utom statskontoret*. Därvid framhålla dock bland andra *åtskilliga hushållningssällskap*, att den föreslagna ökningen endast tillgodoser en del av det föreliggande behovet och följaktligen kan godtagas blott såsom ett provisorium i avbidan på en mera definitiv lösning av biträdesfrågan. *Hus-*

hållningssällskapens förbund ävensom *flera hushållningssällskap* anse vidare, att antalet nya befattningar redan nu bör sättas något högre än vad utredningen föreslagit. Sålunda anför exempelvis *nyssnämnda förbund* följande.

Förbundet delar helt utredningens mening om hushållningssällskapens behov av ökad kontorspersonal. Förbundet håller dock före, att det torde vara ytterst vanskligt att rättvist fördela befattningar av ifrågavarande slag med olika antal på varje sällskap. Visserligen är omfattningen av sällskapens verksamhet varierande, men variationerna sammanhånga i många fall mera med hushållningssällskapens olika ekonomiska resurser än med omfattningen av de verkliga arbetsuppgifterna. Det är sålunda icke utan vidare givet, att sagda uppgifter äro färre eller mindre trängande inom sällskap med för närvarande jämförelsevis liten verksamhet. Med hänsyn härtill anser sig förbundet böra förorda en ökning med en befattning som kontors- eller skrivbiträde hos ett vart hushållningssällskap eller sålunda med tillhoppa 26 befattningar. Styrelsen finner angeläget framhålla, att sällskapens statsbidragsavlönade kontorspersonal det oaktat väsentligt understiger motsvarande personal inom andra jämförbara läns- och distriktsorganisationer.

Statskontoret erinrar om den generella beskärning av de statliga myndigheternas avlöningsanslag, som genomfördes vid 1951 års riksdag, samt anser att det med hänsyn till denna åtgärd knappast kan komma i fråga att medel nu skulle anvisas för att inrätta de av utredningen föreslagna nya befattningarna hos sällskapen.

Hushållningssällskapet i Gävleborgs län framför i detta sammanhang det önskemålet, att kontorspersonalen i vissa fall skall kunna placeras i högre lönegrad än som för närvarande är möjligt, nämligen i 15 lönegraden. Enligt sällskapets mening borde denna lönegrad, efter lantbruksstyrelsens bestämmande, på framställning från ett hushållningssällskap kunna tilldelas särskilt kvalificerad och för sitt arbete speciellt lämpad tjänsteinnehavare, som erhållit mera ansvarsfullt och självständigt arbete. Sällskapet anser, att en sådan uppmjukning av bestämmelserna ej skulle behöva belasta statsverket med ökade lönekostnader, då det sällskap, som erhöle en sådan tjänst, helt säkert skulle kunna nöja sig med lägre lönegrad för någon av den övriga kontorspersonalen.

F. Övergångsbestämmelser.

Utredningens förslag. Det förslag till nya fördelningsgrunder, som utredningen framlagt, kommer att för åtskilliga sällskap medföra förändringar i fråga om storleken av sällskapens bidrag ur omkostnadsanslaget. För att bedöma, i vad mån särskilda övergångsbestämmelser kunna bli erforderliga, har utredningen gjort beräkningar rörande storleken av de belopp, som de olika sällskapen skulle erhålla vid fördelningen av ett omkostnadsanslag av antagen storlek. Härvid har utredningen utgått från det nuvarande omkostnadsanslaget, 3 100 000 kronor, samt härtill lagt dels det belopp å 300 000 kronor av norrlandsanslaget, som enligt utredningens förslag eventuellt

skulle kunna sparas genom en omläggning av reglerna för bidragsgivningen ur sagda anslag till mejerier m. fl. anläggningar, dels det belopp å 100 000 kronor, som nu utgår ur norrlandsanslaget såsom ett särskilt bidrag till Västerbottens och Norrbottens läns hushållningssällskap. Det belopp, vilket utredningen tagit till utgångspunkt för beräkningen, uppgår sålunda till 3 500 000 kronor.

I följande av utredningen uppgjorda tablå angivas de andelar av omkostnadsanslaget, vilka skulle tillfalla de särskilda hushållningssällskapen samt vilka ökning respektive minskningar i förhållande till nu utgående bidrag, som härigenom skulle inträda för de olika sällskapen, därest ett belopp av 3 500 000 kronor skulle fördelas enligt de av utredningen föreslagna fördelningsgrunderna.

Hushållningssällskaps- område	Summa kronor	Ökning (+) eller minskning (-)	Hushållningssällskaps- område	Summa kronor	Ökning (+) eller minskning (-)
Stockholms läns och stads	145 114	+ 13 889	Älvsborgs läns norra ..	106 602	+ 4 088
Uppsala läns.....	88 320	+ 17 513	Älvsborgs läns södra ..	103 359	+ 11 967
Södermanlands läns ...	95 869	+ 8 363	Skaraborgs läns	156 074	+ 1 253
Östergötlands läns	127 642	— 784	Värmlands läns	181 195	+ 11 881
Jönköpings läns.....	138 161	+ 9 590	Örebro läns	116 089	+ 9 814
Kronobergs läns	122 740	+ 13 104	Västmanlands läns	96 999	+ 16 188
Kalmar läns norra	68 895	+ 16 564	Kopparbergs läns	164 103	+ 12 614
Kalmar läns södra	99 007	+ 14 496	Gävleborgs läns	159 784	+ 26 946
Gotlands läns	69 172	+ 15 852	Västernorrlands läns ..	183 141	+ 20 617
Blekinge läns	89 525	+ 16 895	Jämtlands läns.....	148 821	+ 23 380
Kristianstads läns.....	144 723	— 377	Västerbottens läns	242 806	+ 53 190
Malmöhus läns.....	153 528	— 9 760	Norrbottens läns.....	265 909	+ 76 386
Hallands läns.....	111 300	+ 15 995	Hela landet	3 500 000	+ 410 921
Göteborgs och Bohus läns.....	121 122	+ 336			— 10 921

Beträffande de i tablå angivna beloppen påpekar utredningen att beräkningen av de belopp, som de olika sällskapen skulle erhålla enligt de speciella fördelningsgrunderna, gjorts med användande av de relationstal som gälla i fråga om folkmängd och totalareal enligt 1945 års folkräkning samt beträffande antal brukningsdelar enligt jordbruksräkningen år 1944. I fråga om Västerbottens och Norrbottens läns hushållningssällskap anmärkes vidare, att den reella ökningen för dessa sällskap stannar vid 13 190 respektive 16 386 kronor, eftersom de särskilda bidrag å 40 000 respektive 60 000 kronor, som nu utgå till dessa båda sällskap ur norrlandsanslaget, förutsättas skola bortfalla.

Utredningen framhåller att det av tablå framgår, att vid ett anslag av nyssnämnda storlek ändringen i fördelningsgrunderna skulle medföra en minskning av bidragets storlek endast för tre av sällskapen och att nedgången för två av dessa skulle stanna vid så obetydliga belopp som 377 och

784 kronor. Enligt utredningens uppfattning böra dessa obetydliga differenser icke tillmätas någon betydelse i detta sammanhang. För Malmöhus läns hushållningssällskap skulle nedgången däremot bli åtskilligt större, nämligen 9 760 kronor. Ej heller denna minskning är dock enligt utredningens mening — i betraktande bland annat av detta sällskaps ekonomiska ställning — så stor, att några särskilda övergångsanordningar kunna anses erforderliga.

Skulle omkostnadsanslaget ej komma att höjas i den utsträckning, som utredningen nu förutsatt, bör man emellertid enligt utredningens uppfattning vidtaga särskilda övergångsåtgärder. Dessa anses lämpligen kunna få den formen, att de sällskap, som få vidkännas en minskning, övergångsvis erhålla kompensation härför genom ett särskilt övergångsbidrag under den första tioårsperioden. Detta övergångsbidrag bör i så fall första året uppgå till samma belopp som sänkningen av det ordinarie bidraget och sedan minskas med en tiondel av sagda belopp varje år, så att det helt upphör vid periodens slut.

I samband med behandlingen av frågan om behovet av övergångsbestämmelser understryker utredningen slutligen, att den i sina i betänkandet framlagda förslag icke tagit någon hänsyn till den ökning av sällskapens utgifter, som måste bli en följd av den under den senaste tiden inträffade allmänna kostnadsstegringen och löneökningen. Utredningen har nämligen ansett, att det enligt direktiven icke tillkommer den att ingå på sistnämnda spörsmål, utan att detta i stället bör upptagas av lantbruksstyrelsen i samband med att styrelsen avger förslag till anslagsäskanden för hushållningssällskapen för budgetåret 1952/53. Utredningen uttalar emellertid ändock att det, om sällskapens verksamhet ej skall behöva begränsas på ett sätt, som skulle innebära ett allvarligt hot mot det av sällskapen bedrivna rationaliseringsarbetet och en misshushållning med de tillgängliga personalresurserna, är nödvändigt att sällskapens inkomster ökas i den utsträckning som erfordras för att kompensera nyssnämnda utgiftsökning. En höjning av statsbidraget anses härvid vara praktiskt taget den enda utväg som står till buds.

Yttrandena. Utredningens uttalanden rörande eventuella övergångsbestämmelser tillstyrkas eller lämnas utan erinran i så gott som samtliga yttranden. *Göteborgs och Bohus läns hushållningssällskap* förklarar sig dock ej kunna tillstyrka att de övergångsbidrag, som enligt utredningen eventuellt borde utgå, skulle successivt minskas och helt upphöra efter 10 år. Vidare uttalar *Malmöhus läns hushållningssällskap*, att ett genomförande av utredningens förslag skulle innebära en allvarlig påfrestning för sällskapet. Sällskapet framhåller att det direkta statsanslaget utgör sällskapets huvudsakliga inkomst. Detta bidrag har i penningar räknat varit tämligen oförändrat under de sista 40 åren trots att penningvärdet starkt försämrats. Skulle sällskapet nu i stället för en välbehövlig anslagshöjning få finna sig i den betydande anslagsminskning, som ett genomförande av förslaget skulle medföra, måste den ofrånkomliga följderna bli att sällskapet måste starkt inskränka sin verksamhet.

Slutligen kan här erinras om att *statskontoret*, på sätt tidigare redovisats, bland annat uttalat att en minskning av bidragsgivningen ur norrlandsanslaget ej bör få tagas till intäkt för en höjning av sällskapet's omkostnadsanslag.

Anslagsberäkningar för budgetåret 1952/53.

A. Bidrag till hushållningssällskapen: Avlöningar.

	Anslag	Nettoutgift
1950/51	3 300 000	3 028 376
1951/52 (statsliggaren s. 790)	3 422 000	
1952/53 (förslag)	4 225 000	

Y r k a n d e n. *Lantbruksstyrelsen* (skr. 24/8 1951) hemställer, att anslaget skall höjas med 864 600 kronor enligt följande beräkning.

	Ökning
1. 26 husdjursinstruktörer i Ca 16 under 6 månader	110 500
2. Löneklassförändringar	60 200
3. Rörliga tilläggets höjning	693 900
	<hr/>
	864 600.

Dessutom föreligger en framställning från *Hushållningssällskapens förbund* (skr. 2/10 1951) att minst en husdjursinstruktörsbefattning skall inrättas hos varje sällskap (jfr p. 1).

4. Vidare har *Hushållningssällskapens förbund* i sin nyss omförmälda framställning hemställt, att ytterligare fyra jordbruksinstruktörsbefattningar skola inrättas hos hushållningssällskapen.

5. Slutligen har *lantbruksstyrelsen* (skr. 21/7 1951) hemställt om statsbidrag för avlönande av en extra tjänsteman hos Västernorrlands läns hushållningssällskap.

M o t i v 1. Ifrågavarande förslag framlades senast i anslagsäskandena för innevarande budgetår (se IX ht 1951 s. 148 under 2). *Lantbruksstyrelsen* framhåller nu att inrättandet av husdjursinstruktörstjänster synes vara det mest angelägna bland hushållningssällskapens önskemål i fråga om personalutökningar.

2 och 3. Ökningarna äro av automatisk karaktär.

4. Beträffande motiveringen för detta yrkande, som framförts av förbundet under de senaste två budgetåren, torde jag få hänvisa till IX ht 1950 s. 145 och IX ht 1951 s. 150 under 7.

5. Till stöd för detta förslag anför *lantbruksstyrelsen* i huvudsak följande.

Västernorrlands läns hushållningssällskap anställde den 16 september 1944 agronomen Erik Nikolaus Eriksson såsom ordinarie jordbrukskonsulent hos sällskapet. Under en tjänsteresa den 28 juni 1947 skadades Eriksson mycket allvarligt vid en bilolycka och han har sedan dess varit helt eller

delvis oförmögen till arbete i tjänsten. Erikssons arbetsförmåga uppgår för närvarande till endast omkring hälften av den normala. Under sådana omständigheter måste de uppgifter, som ankomma på jordbrukskonsulenten, bli eftersatta. Detta inverkar i längden menligt på sällskapets verksamhet. Sällskapet har därför funnit det nödvändigt att erhålla arbetsförstärkning och har i samråd med lantbruksstyrelsen undersökt, huruvida någon omplacering av Eriksson vore möjlig. Någon sådan möjlighet föreligger emellertid ej och synes icke heller kunna väntas uppkomma inom rimlig tid. Till dess Eriksson eventuellt blir i stånd att ensam fullgöra jordbrukskonsulentens åliggande är det därför nödvändigt att hos sällskapet anställa en extra tjänsteman, förslagsvis en agronom med placering i lönegrad Cg 21 eller Cg 22, vilken skall övertaga bland annat de arbetsuppgifter som Eriksson är förhindrad att utföra.

Då sällskapet med sina starkt begränsade ekonomiska resurser ej har möjlighet att med egna medel avlöna dylik arbetskraft, synes det erforderligt att statsbidrag utgår för ändamålet. Styrelsen hemställer därför att statsbidrag måtte beviljas för avlöning av en extra jordbrukskonsulent i lönegrad Cg 21 eller Cg 22 hos Västernorrlands läns hushållningssällskap samt att styrelsen måtte få besluta i frågor rörande ifrågavarande tjänstemans kompetens och lönegradsplacering.

Statskontoret framhåller att statsbidrag författningsenligt icke torde kunna lämnas till avlöning av annan tjänsteman hos hushållningssällskapen än sådan som omfattas av statsbidragsbestämmelserna, även om denne, såsom förhållandet är i föreliggande fall, skulle övertaga de arbetsuppgifter, som eljest ankomma på statsbidragsavlönad befattningshavare. Då statsbidragsgrunderna varit underställda riksdagen, torde för bifall till framställningen erfordras riksdagens medgivande. Med hänsyn till de konsekvenser, som skulle följa av ett tillmötesgående av framställningen, föreslår emellertid ämbetsverket att densamma ej skall föranleda någon åtgärd.

B. Bidrag till hushållningssällskapen: Omkostnader.

	Anslag	Nettoutgift
1950/51	3 100 000	3 100 000
1951/52 (statsliggaren s. 792)	3 100 000	
1952/53 (förslag)	4 000 000	

Lantbruksstyrelsen (skr. 24/8 1951) hemställer, att anslaget skall uppföras med ett preliminärt beräknat belopp av 4 200 000 kronor.

Sedermera har styrelsen i sitt yttrande över hushållningssällskapsutredningens betänkande verkställt en definitiv beräkning av anslagsbehovet och därvid kommit till samma belopp. Beträffande beräkningen anför styrelsen i huvudsak följande.

Den under de senaste åren inträffade kostnadsstegringen har berört samtliga de utgifter — avlöningar, rese- och traktamentsersättningar, hyror, expenser o. s. v. — som skola täckas med hjälp av omkostnadsanslaget. Kostnadsökningarna under de olika utgiftsposterna ha varierat något men torde i genomsnitt icke understiga 20 procent. Lantbruksstyrelsen föreslår därför, att omkostnadsanslaget för budgetåret 1952/53 skall uppskrivas med

motsvarande procenttal. Uppskrivningen synes böra avse det belopp å 3 200 000 kronor, som utgöres av dels nu utgående omkostnadsanslag å 3 100 000 kronor och dels de 100 000 kronor, som Västerbottens och Norrbottens läns hushållningssällskap erhållit under de senaste åren för bestridande av rese- och traktamentskostnader för befattningshavarna och som enligt utredningens förslag lämpligen böra tillföras omkostnadsanslaget.

Lantbruksstyrelsen har i sitt förslag till anslagsäskanden hos 1952 års riksdag under punkten Bidrag till hushållningssällskapen: Avlöningar hemställt om inrättande av 26 husdjursinstruktörsbefattningar i lönegrad Ca 16. Härigenom skulle särskilt bidrag till hushållningssällskapen för övervakning av kontrollföreningsverksamheten icke längre erfordras liksom icke heller medel till avlönande av hos kontrollnämnden anställda överkontrollassistenter. Ett bifall till sagda förslag synes böra medföra dels en ökning av grundbeloppet med 5 000 kronor för ett vart hushållningssällskap och dels en ökning av omkostnadsanslaget. I fråga om sistnämnda ökning får lantbruksstyrelsen anföra följande. Såsom anförts har styrelsen föreslagit, att 26 husdjursinstruktörsbefattningar skola inrättas. Av ifrågavarande instruktörer äro 14 stycken avsedda att ersätta hos sällskapen anställda överkontrollassistenter, vilkas rese- och traktamentsersättningar redan nu belasta sällskapens omkostnadsanslag. De övriga 12 husdjursinstruktörerna, som måste betraktas såsom nya tjänstemän hos sällskapen, avses skola ersätta de hos kontrollnämnden anställda överkontrollassistenterna. Styrelsen anser med hänsyn härtill att omkostnadsanslaget bör uppräknas med ett belopp av ($12 \times 5\,000 =$) 60 000 kronor.

Hushållningssällskapsutredningen har förordat att, därest det ej skulle vara möjligt att på annat sätt bereda sällskapen en anslagsökning, från anslaget till prisreglerande åtgärder på jordbrukets område utgående bidrag till mejerianläggningar och dylikt borde begränsas till att avse de områden, för vilka de från början varit speciellt avsedda, det vill säga lappmarkerna och därmed jämförliga trakter. De medel, som härigenom skulle inbesparas, eller cirka 300 000 kronor om året, borde enligt utredningens mening i stället tillföras omkostnadsanslaget. Styrelsen tillstyrker förslaget att 300 000 kronor skola överföras till omkostnadsanslaget. Detta skulle alltså i enlighet med vad styrelsen i det föregående anført böra uppräknas till (3 100 000

+ 100 000 + $\frac{3\,200\,000 \times 20}{100}$ + 60 000 + 300 000 =) 4 200 000 kronor för budgetåret 1952/53.

Vidare hemställer *Hushållningssällskapens förbund* (skr. 2/10 1951), att hushållningssällskapens omkostnadsanslag för nästa budgetår skall upptagas med 4 450 000 kronor. Såsom motivering för sin framställning anför förbundet bland annat följande.

Hushållningssällskapen ha för närvarande stora ekonomiska svårigheter. Sålunda redovisa ej mindre än hälften av sällskapen betydande underskott i de inkomst- och utgiftsstaten, som fastställts för innevarande budgetår. Med hänsyn till de kostnadsstegringar, som därefter inträtt, torde man kunna räkna med ett ännu större underskott än som från början antagits.

Möjligheterna att genom kapitaltillskott få inkomster och utgifter att balansera äro med undantag för några få sällskap synnerligen begränsade. De ekonomiska svårigheterna under krigsåren medförde nämligen, att sällskapens kapital till väsentlig del togos i anspråk för att täcka då uppkomna underskott å verksamheten. Det långt övervägande antalet sällskap disponerar sålunda ej längre några för den allmänna verksamheten tillgängliga kapitalmedel, från vilka driftunderskott kunna täckas.

Utgiftsökningarna ha i särskild grad drabbat de kostnader, som äro avsedda att täckas med anlåtande av omkostnadsanslaget. Hit höra i främsta rummet befattningshavarnas rese- och traktamentskostnader, lönerna till sådana tjänstemän, till vars avlönande statsmedel icke alls eller endast delvis utgår, samt kostnader för papper, tryck, telefon och övriga expenser. Den genomsnittliga stegringen av dessa kostnader torde för år 1951 komma att uppgå till cirka 25 procent.

Om sällskapens verksamhet även i framtiden skall kunna upprätthållas i den omfattning, som statsmakterna avsett, är därför en betydande höjning av omkostnadsanslaget nödvändig. I anslutning härtill må framhållas, att den snabba utvecklingen på jordbrukets område avsevärt ökat betydelsen av det rationaliseringsarbete, som anförtrotts sällskapen. Därest jordbrukarna i sin drift skola kunna nöjaktigt utnyttja och tillgodogöra sig alla de förbättringar och tekniska hjälpmedel, som de bli delaktiga genom åtgärder från det allmännas sida, erfordras sålunda en omfattande upplysnings- och rådgivningsverksamhet. Denna måste numera i stor utsträckning inriktas på att åstadkomma en ändamålsenlig anpassning till ändrade produktionsinriktningar. Hithörande spörsmål kräva allt större uppmärksamhet i det rationaliseringsarbete, som handhas av sällskapen. Det är därför angeläget, att sällskapens resurser till fullo kompenseras för de väsentliga kostnadsstegringar, som inträtt.

Med anledning härav synes omkostnadsanslaget böra höjas med 25 procent. Till omkostnadsanslaget bör vid denna uppräkningslägga det belopp å 100 000 kronor, som nu utgår ur det s. k. norrlandsanslaget till Västerbottens och Norrbottens läns hushållningssällskap för bestridande av ökade rese- och traktamentsersättningar. Den föreslagna procentuella höjningen bör sålunda beräknas å $(3\,100\,000 + 100\,000 =) 3\,200\,000$ kronor. Härigenom skulle anslaget komma att utgöra 4 000 000 kronor. Härutöver räknar förbundet med ett belopp av ytterligare 300 000 kronor, som skulle tillföras anslaget enligt hushållningssällskapsutredningens förslag. Till följd härav skulle anslaget komma att uppgå till $(4\,000\,000 + 300\,000 =) 4\,300\,000$ kronor. Enligt förbundet kunna skäl anföras för en ytterligare uppräkningslägga av anslaget. Med hänsyn till nuvarande ekonomiska läge anser förbundet sig emellertid böra avstå från att framställa yrkande härom.

Förbundet har i särskild skrivelse föreslagit att ytterligare fyra befattningar som jordbruksinstruktörer och minst en befattning som husdjursinstruktör skola inrättas hos varje hushållningssällskap. Sammanlagt föreslås sålunda åtminstone trettio nya instruktörsbefattningar. Enligt hushållningssällskapsutredningens förslag skulle i samband med varje utökning av antalet resande statsbidragsavlönade befattningshavare hos sällskapen omkostnadsanslagets grundbelopp automatiskt höjas med 5 000 kronor för varje nytillkommande sådan befattning. Med utgångspunkt från utredningens förslag skulle utökningen av antalet instruktörer medföra en höjning av omkostnadsanslaget med $(30 \times 5\,000 =) 150\,000$ kronor. Omkostnadsanslaget bör därför för år 1952 fastställas till $(4\,300\,000 + 150\,000 =) 4\,450\,000$ kronor.

Departementschefen.

Vad angår grunderna för fördelningen av hushållningssällskapens omkostnadsanslag vill jag inledningsvis betona att det med hänsyn till den betydelse, som hushållningssällskapens arbete har, uppenbarligen är angeläget att de

medel, som statsmakterna ställa till förfogande såsom bidrag till hushållningssällskapens omkostnader, skola vara så stora, att de göra det möjligt för sällskapen att uppehålla en effektiv verksamhet. Samtidigt är det emellertid också angeläget att reglerna för fördelningen av detta belopp skola vara ändamålsenligt utformade.

Det förslag, som utredningen framlagt i sistnämnda hänseende, avviker från nu gällande bestämmelser såtillvida, att enligt förslaget en betydande del av anslaget skall fördelas mellan sällskapen i förhållande till antalet resande statsbidragsavlönade befattningshavare hos dessa. Eftersom rese- och traktamentskostnaderna utgöra en mycket betydande del av sällskapens utgifter anser även jag det riktigt, att vid fördelningen större hänsyn skall tagas till dessa kostnader än vad för närvarande sker. På sätt utredningen påpekat vinner man med den i betänkandet förordade lösningen även den fördelen, att statsbidraget smidigt kan anpassas till de förändringar, som kunna inträffa i fråga om antalet resande statsbidragsavlönade befattningshavare vid de olika sällskapen. Jag biträder följaktligen i princip utredningens förslag i denna del, vilket även tillstyrks i flertalet yttranden. Grundbeloppet per resande statsbidragsavlönad befattningshavare synes, såsom föreslagits i betänkandet, för närvarande skäligen kunna bestämmas till 5 000 kronor. Med anledning av vad i en del yttranden anförts om eventuella jämkningar i detta belopp vid ändringar i rese- och traktamentskostnaderna vill jag trambålla att beloppet i princip torde böra vara så avvägt att det motsvarar de genomsnittliga faktiska rese- och traktamentskostnaderna per befattningshavare. Av praktiska skäl torde jämkning dock böra göras endast vid mera betydande förändringar i sagda kostnader. I anslutning till vad statskontoret anført vill jag även påpeka att någon automatisk ökning av hela omkostnadsanslaget vid en höjning av antalet statsbidragsavlönade befattningshavare icke bör ske utan att frågan om en ökning av sagda anslag i en dylik situation liksom eljest bör prövas med hänsyn till föreliggande medelsbehov för sällskapen.

I ett yttrande har förordats att det nuvarande grundbeloppet å 15 000 kronor för varje hushållningssällskap skulle bibehållas vid sidan av det av utredningen föreslagna grundbeloppet per resande statsbidragsavlönad befattningshavare. Härmed torde ha avsetts att göra fördelningen förmånligare för de mindre sällskapen. Det är emellertid att märka, att redan utredningens förslag leder till gynnsammare resultat för de mindre sällskapen än de nuvarande bestämmelserna. Om även de nuvarande grundbeloppen skulle bibehållas, skulle detta innebära en ytterligare förskjutning av stödet till nackdel för bland andra de norrländska sällskapen. Då detta icke synes tillrädligt, kan jag ej biträda den åsikt, som uttalats i nämnda remissutlåtande.

Grundbeloppet bör, såsom redan nämnts, beräknas i förhållande till antalet resande statsbidragsavlönade befattningshavare. Mot vad utredningen anført angående de tjänstemän, som böra hänföras till denna grupp, har jag intet att erinra. Hit böra alltså räknas hushållningssällskapens sekreterare samt

alla innehavare av i personalförteckningarna upptagna tjänster såsom jordbruks-, husdjurs-, trädgårds-, maskin- och hemkonsulenter, fiskeriassistenter och jordbruksinstruktörer ävensom sådana maskininstruktörer, som anställts i stället för maskinkonsulenter.

Södermanlands läns hushållningssällskap har i sitt yttrande föreslagit att möjlighet skulle beredas Kungl. Maj:t eller eventuellt lantbruksstyrelsen att i särskilda fall medge att vid bestämmandet av grundbeloppet skulle få medräknas även tjänsteman, vilken visserligen icke avlönades med statsmedel men i allt väsentligt fullgjorde samma statsuppgifter som statsavlönade tjänstemän hos andra sällskap. Mot en sådan utvidgning kunna emellertid betänkligheter anföras ur såväl principiella som praktiska synpunkter. Jag kan därför icke ansluta mig till sagda förslag.

Enligt utredningen skulle vidare den del av omkostnadsanslaget, som återstår sedan grundbeloppen för resande statsbidragsavlönade befattningshavare avräknats, fördelas mellan sällskapen enligt i stort sett de regler, som nu gälla, eller med tre tiondelar efter den inom jordbruk med binäringar sysselsatta folkmängden inom sällskapens områden, två tiondelar efter den övriga folkmängden inom samma områden — dock att där stad inom sådant område har fler än 10 000 invånare, av överskjutande invånarantalet skola medräknas endast 20 procent — fyra tiondelar efter antalet brukningsdelar inom områdena samt en tiondel efter områdenas totalareal. Dessa fördelningsgrunder kunna givetvis, såsom även utredningen framhållit, ingalunda anses vara helt invändningsfria. Goda skäl kunna sålunda exempelvis anföras för den i åtskilliga yttranden framförda uppfattningen, att fördelningsfaktorn övrig folkmängd i och för sig borde tillmätas mindre betydelse än vad för närvarande är fallet. Den del av omkostnadsanslaget, som skall fördelas med hjälp av de särskilda fördelningsfaktorerna, kommer emellertid vid ett genomförande av utredningens förslag beträffande grundbeloppet att bli proportionsvis väsentligt mindre än tidigare. Förslaget innebär alltså i realiteten en minskning av den betydelse, som tillkommer fördelningsfaktorn övrig folkmängd. En ytterligare jämkning på denna punkt skulle vidare kunna komma att få allvarliga återverkningar för vissa hushållningssällskap. Jag anser mig därför ej vilja ifrågasätta någon ändring på denna punkt. Liknande synpunkter kunna anföras även beträffande de ändringsförslag som framkommit i vissa andra yttranden. Med hänsyn till nu anförda förhållanden biträder jag utredningens förslag även i denna del.

I likhet med utredningen anser jag att de nya fördelningsgrunderna böra tillämpas redan från och med kalenderåret 1952. Vad i betänkandet anförts angående förfarandet vid utbetalandet av bidragen för sagda år föranleder ingen erinran från min sida.

Vad härefter angår förslaget, att presterande av ortsbidrag ej längre skall utgöra villkor för de statsbidrag, som utgå till fröodling, berberisbekämpning, nötboskapsavel, kontrollföreningsverksamhet, svinskötsel och fårskötsel, har detta med allenast ett fåtal undantag tillstyrkts av remissinstanserna. Även jag ansluter mig till detsamma. Med anledning av vad hushåll-

ningssällskapet i Kalmar läns södra område anfört om att motsvarande ändring bör vidtagas även beträffande statsbidragen till viss undervisningsverksamhet må framhållas, att de bidragsförfattningar, som sällskapet åsyftat, icke innehålla något stadgande om ortsbidrag utan endast reglera omfattningen av det statliga stöd, som må utgå till verksamheten. Den fråga, som sällskapet berört, gäller därför i realiteten storleken i och för sig av sagda stöd. Denna fråga torde emellertid ej böra upptagas i detta sammanhang.

Vad härefter angår utredningens förslag angående det s. k. norrlandsanslaget anser även jag det lämpligast att statliga bidrag för de ändamål, som här avses, i fortsättningen skola bestridas från ett särskilt riksstatsanslag under nionde huvudtiteln. Detta synes lämpligen böra benämnas Bidrag till produktionsbefrämjande åtgärder i Norrland m. m. Ur detta anslag torde till en början böra bestridas de bidrag, vilka hittills utgått ur norrlandsanslaget till hushållningssällskapen i Norrland samt till Värmlands och Kopparbergs län, dock med undantag av det belopp å 100 000 kronor, vilket under de senaste budgetåren utgått såsom ett särskilt stöd åt hushållningssällskapen i Västerbottens och Norrbottens län. I likhet med utredningen anser jag det lämpligt att dessa bidrag i regel skola ställas till hushållningssällskapens fria disposition. Kungl. Maj:t bör vidare äga att ur anslaget direkt bevilja bidrag för speciella ändamål.

Ur norrlandsanslaget har emellertid utgått ej endast bidrag till vissa hushållningssällskap utan även bidrag för uppförande av mejerier och slakterier m. m. Sistnämnda bidragsverksamhet har enligt min mening otvivelaktigt varit av stort värde. Samtidigt är det emellertid klart att betydelsen av bidragen nu relativt sett är mindre än tidigare på grund av den utveckling och koncentration, som ägt rum inom mejeri- och slakterirörelsen i Norrland under det senaste årtiondet. I betraktande av sällskapens trängda ekonomiska läge finner jag det vidare synnerligen angeläget att sällskapen nu skola erhålla något ekonomiskt stöd utöver vad som erfordras enbart för att kompensera de kostnadsökningar som ägt rum under den senaste tiden. Under dessa förhållanden anser jag mig kunna biträda tanken på att ifrågasvara bidrag till mejeri- och slakterianläggningar m. m. — i överensstämmelse med vad som från början varit avsett — skola begränsas till de ur produktions- och avsättningssynpunkt sämst ställda delarna av Norrland och att de medel, som kunna frigöras därigenom, i runt tal 300 000 kronor om året, skola användas för att möjliggöra en viss reell ökning av hushållningssällskapens omkostnadsbidrag och samtidigt lösa de svårigheter, som eljest kunnat uppkomma för vissa sällskap vid övergången till de nya bidragsgrunderna. Jag vill i detta sammanhang påpeka att en betydande del av det belopp, som genom en dylik omläggning tillföres hushållningssällskapens omkostnadsanslag, faller på de norrländska hushållningssällskapen och sålunda även i fortsättningen direkt kommer det norrländska jordbruket till godo.

I enlighet med vad nu anförts tillstyrker jag förslaget att beviljandet av

bidrag för uppförande av mejeri- och slakterianläggningar m. m. skall begränsas till sådana delar av Norrland där produktions- och avsättningsförhållandena äro särskilt ogynnsamma. För ändamålet torde tills vidare böra beräknas ett belopp av 100 000 kronor om året eller samma belopp, som i praktiken utgått till dessa delar av Norrland under de senaste åren. Även ifrågavarande bidrag torde böra bestridas ur det nyssnämnda särskilda anslaget till produktionsbefrämjande åtgärder i Norrland m. m.

Genomföres den av mig nyss förordade omläggningen av bidragsgivningen torde emellertid, på sätt föreslagits i betänkandet, bidrag såsom en övergångsåtgärd böra kunna beviljas till sådana redan uppförda eller påbörjade anläggningar, som ej i fortsättningen skulle kunna inrymmas under bidragsbestämmelserna men för vilka bidrag ur norrlandsanslaget skulle ha kunnat komma i fråga enligt hittills tillämpad praxis. Sistnämnda bidrag torde liksom hittills böra bestridas ur anslaget till prisreglerande åtgärder på jordbrukets område.

Vad till slut angår frågan om hushållningssällskapens kontorspersonal finner jag det av betänkandet klart framgå, att det stadigvarande behovet av sådan personal betydligt överstiger vad som kan täckas genom de å personalförteckningarna upptagna biträdestjänsterna. En förstärkning av den statsbidragsavlönade personalen torde därför vara motiverad. I nuvarande läge anser jag mig dock ej i detta avseende kunna gå fullt så långt som utredningen föreslagit. Jag förordar alltså att — närmast såsom ett provisorium — ytterligare 15 tjänster som skriv- och kontorsbiträden i reglerad befordringsgång skola inrättas vid sällskapen den 1 juli 1952. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, lantbruksstyrelsen att fördela dessa tjänster mellan sällskapen.

Jag övergår härefter till anslagsberäkningarna för budgetåret 1952/53. Vad då först angår hushållningssällskapens avlöningsanslag torde jag få erinra om att jag redan vid anmälan av anslaget till understöd åt kontrollföreningsverksamheten i årets statsverksproposition (IX ht p. 58) förklarat mig icke vara beredd att nu tillstyrka inrättandet av husdjursinstruktörsbefattningar hos sällskapen. Ej heller kan jag biträda Hushållningssällskapens förbunds förslag, att ytterligare fyra jordbruksinstruktörsbefattningar skola inrättas hos sällskapen. Däremot har jag icke något att erinra mot att anslaget i anledning av beräknade löneklassförändringar och det rörliga tilläggets höjning skall höjas med 60 200 respektive 693 900 kronor. I anslutning till vad jag i det föregående föreslagit böra vidare under anslaget beräknas medel till avlönande av ytterligare 15 skriv- och kontorshbiträden i reglerad befordringsgång under senare hälften av år 1952. Kostnaderna härför torde böra uppskattas till i runt tal 43 000 kronor. Med hänsyn till vad lantbruksstyrelsen anfört i ärendet vill jag slutligen icke motsätta mig att statsbidrag tills vidare skall utgå till avlönande av en extra jordbrukskonsulent i 21 eller 22 lönegraden hos Västernorrlands läns hushållningssäll-

skap med hänsyn till att dess ordinarie konsulent på grund av olycksfall är förhindrad att helt fullgöra de arbetsuppgifter som äro förenade med tjänsten. Bidraget bör dock icke utgå förrän från och med den 1 juli 1952. För ändamålet bör följaktligen avses ett belopp av i runt tal 6 000 kronor. Hushållningssällskapens avlöningsanslag skulle alltså för nästa budgetår behöva uppföras med $(3\,422\,000 + 60\,200 + 693\,900 + 43\,000 + 6\,000 =)$ avrundat 4 225 000 kronor.

Vad härefter angår omkostnadsanslaget har jag redan i det föregående antytt, att sällskapen böra erhålla kompensation för de kostnadsökningar som ägt rum under den senaste tiden. En allmän uppräknings av anslaget bör sålunda vidtagas. Beträffande uppräknings storlek anser jag, att denna bör bestämmas till 15 procent. Vid beräkningen av den sålunda föreslagna anslagshöjningen torde man, såsom lantbruksstyrelsen och Hushållningssällskapens förbund uttalat, böra utgå från summan av nuvarande omkostnadsanslag och den del av norrlandsanslaget, som under de senaste budgetåren utgått såsom ett särskilt stöd åt hushållningssällskapen i Västerbottens och Norrbottens län och som från och med nästa budgetår bör överföras till omkostnadsanslaget. Uppräknings av omkostnadsanslaget skulle i så fall komma att uppgå till 0,15 $(3\,100\,000 + 100\,000 =)$ 480 000 kronor. I överensstämmelse med vad jag förut anfört böra vidare till anslaget överföras ytterligare 300 000 kronor från norrlandsanslaget. Till sällskapens omkostnader bör alltså för nästa budgetår anvisas ett anslag av $(3\,100\,000 + 100\,000 + 480\,000 + 300\,000 =)$ avrundat 4 000 000 kronor.

Vid bifall till mina förslag rörande norrlandsanslaget skulle slutligen återstående delar av detta från och med nästa budgetår sammanföras till ett särskilt riksstatsanslag, benämnt Bidrag till produktionsbefrämjande åtgärder i Norrland m. m. Från detta anslag skulle sålunda bestridas dels de bidrag, vilka hittills utgått till hushållningssällskapen i Norrland samt i Värmlands och Kopparbergs län, dels ock bidrag för uppförande av mejeri- och slakterianläggningar m. m. i sådana delar av Norrland där produktions- och avsättningsförhållandena äro särskilt ogynnsamma. Då för dessa ändamål disponerats cirka 500 000 respektive 100 000 kronor, bör ifrågavarande anslag alltså uppföras med 600 000 kronor. Anslaget bör givas karaktär av reservationsanslag.

Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att vidtaga de författningsändringar och utfärda de föreskrifter i övrigt, som bli erforderliga vid bifall till vad jag i det föregående förordat.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

- 1) godkänna de ändrade grunder för fördelningen av hushållningssällskapens omkostnadsanslag, som angivits i det föregående;

- 2) å riksstaten för budgetåret 1952/53 under nionde huvudtiteln anvisa

Kungl. Maj:ts proposition nr 32.

- a) till *Bidrag till hushållningssällskapen: Avlöningar* ett förslagsanslag av 4 225 000 kronor;
- b) till *Bidrag till hushållningssällskapen: Omkostnader* ett reservationsanslag av 4 000 000 kronor;
- c) till *Bidrag till produktionsbefrämjande åtgärder i Norrland m. m.* ett reservationsanslag av 600 000 kronor.

Till denna av statsrådet övriga ledamöter biträdda hemställan lämnar Hans Maj:t Konungen bifall och förordnar, att proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Malte Olsson.